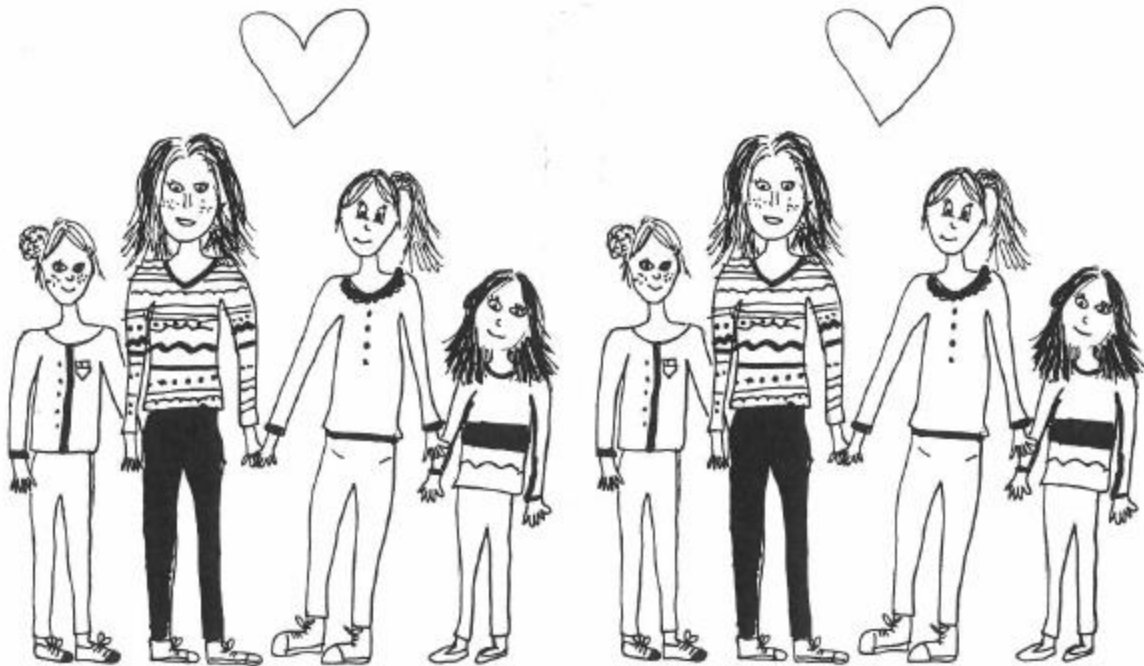


MUURAMEN KUNNAN LASTEN JA NUORTEN  
HYVINVOINTISUUNNITELMA  
2015 - 2018



Hyväksytty valtuustossa 22.12.2014 § 84

## SISÄLLYSLUETTELO

<b>1</b>	<b>JOHDANTO .....</b>	<b>3</b>
1.1	HYVINVOINTISUUNNITELMAN VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS .....	3
1.2	JATKOTYÖSKENTELY, SEURANTA JA ARVIOINTI.....	4
<b>2</b>	<b>VARHAISKASVATUS .....</b>	<b>5</b>
2.1	PERUSTEHTÄVÄ .....	5
2.2	NYKYTILAN KUVAUS.....	5
2.3	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	5
2.3.1	<i>Strategiset linjaukset .....</i>	<i>5</i>
2.3.2	<i>Toimenpideohjelma .....</i>	<i>5</i>
<b>3</b>	<b>OPETUSTOIMI.....</b>	<b>6</b>
3.1	PERUSTEHTÄVÄ .....	6
3.2	NYKYTILAN KUVAUS.....	7
3.3	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	7
3.4	PERUSOPETUKSEN AAMU- JA ILTAPÄIVÄTOIMINTA .....	9
3.4.1	<i>Perustehtävä.....</i>	<i>9</i>
3.4.2	<i>Nykytilan kuvaus.....</i>	<i>9</i>
3.5	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	9
3.5.1	<i>Strategiset linjaukset .....</i>	<i>10</i>
3.5.2	<i>Toimenpideohjelma .....</i>	<i>10</i>
<b>4</b>	<b>OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTO .....</b>	<b>10</b>
4.1	OPISKELUHUOLTO LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMASSA .....	10
4.1.1	<i>Opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet .....</i>	<i>10</i>
4.1.2	<i>Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta .....</i>	<i>11</i>
4.1.3	<i>Toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea .....</i>	<i>12</i>
4.1.4	<i>Tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta ja opiskeluhoollon laadunarvioinnista.....</i>	<i>14</i>
<b>5</b>	<b>JYVÄSKYLÄN YHTEISTOIMINTA-ALUEEN (JYTE) PALVELUT .....</b>	<b>14</b>
5.1	PERHESUUNNITELU-, ÄITIYS- JA LASTENNEUVOLOIDEN PERUSTEHTÄVÄ .....	14
5.1.1	<i>Nykytilan kuvaus.....</i>	<i>14</i>
5.2	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	15
5.2.1	<i>Strategiset linjaukset .....</i>	<i>15</i>
5.2.2	<i>Toimenpideohjelma .....</i>	<i>15</i>
5.3	KOULUTERVEYDENHUOLLON PERUSTEHTÄVÄ .....	15
5.3.1	<i>Nykytilan kuvaus.....</i>	<i>16</i>
5.4	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	16
5.4.1	<i>Strategiset linjaukset .....</i>	<i>16</i>
5.4.2	<i>Toimenpideohjelma .....</i>	<i>16</i>
5.5	SUUN TERVEYDENHUOLLON PERUSTEHTÄVÄ .....	17
5.5.1	<i>Nykytilan kuvaus.....</i>	<i>17</i>
5.6	KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	17
5.6.1	<i>Strategiset linjaukset .....</i>	<i>17</i>
5.6.2	<i>Toimenpideohjelma .....</i>	<i>18</i>
<b>6</b>	<b>LASTEN JA PERHEIDEN TUEN PALVELUT .....</b>	<b>18</b>
6.1	PERUSTEHTÄVÄ .....	18
6.2	NYKYTILAN KUVAUS.....	18

	2
6.3 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	19
6.3.1 <i>Strategiset painopisteet</i> .....	19
6.3.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	19
<b>7 LAPSIPERHEIDEN SOSIAALITYÖ JA LASTENSUOJELUTYÖ .....</b>	<b>20</b>
7.1 PERUSTEHTÄVÄ .....	20
7.2 NYKYTILAN KUVAUS.....	20
7.3 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	21
7.3.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	21
7.3.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	23
<b>8 VAMMAISPALVELUT .....</b>	<b>24</b>
8.1 PERUSTEHTÄVÄ .....	24
8.2 NYKYTILAN KUVAUS.....	25
8.3 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	25
8.3.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	25
8.3.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	25
<b>9 VAPAA-AIKAPALVELUT .....</b>	<b>26</b>
9.1 LIIKUNTAPALVELUT.....	26
9.1.1 <i>Perustehtävä</i> .....	26
9.1.2 <i>Nykytilan kuvaus</i> .....	26
9.2 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	26
9.2.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	26
9.2.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	26
9.3 NUORISOPALVELUT .....	27
9.3.1 <i>Perustehtävä</i> .....	27
9.3.2 <i>Nykytilan kuvaus</i> .....	27
9.4 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	28
9.4.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	28
9.4.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	28
9.5 KIRJASTOPALVELUT.....	29
9.5.1 <i>Perustehtävä</i> .....	29
9.5.2 <i>Nykytilan kuvaus</i> .....	29
9.6 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	29
9.6.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	29
9.6.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	30
9.7 KULTTUURIPALVELUT .....	30
9.7.1 <i>Perustehtävä</i> .....	30
9.7.2 <i>Nykytilan kuvaus</i> .....	30
9.8 KEHITTÄMISEHDOTUKSET SEURAAVALLE NELJÄLLE VUODELLE .....	31
9.8.1 <i>Strategiset linjaukset</i> .....	31
9.8.2 <i>Toimenpideohjelma</i> .....	31
<b>10 SEURANTA JA ARVIOINTI .....</b>	<b>31</b>
<b>LIITTEET .....</b>	<b>33</b>
<b>LIITE 1 .....</b>	<b>33</b>
<b>LIITE 2 .....</b>	<b>35</b>
<b>LIITE 3 .....</b>	<b>37</b>
<b>LÄHTEET .....</b>	<b>39</b>

# 1 Johdanto

## 1.1 Hyvinvointisuunnitelman valmistelun lähtökohdat ja toteutus

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laatiminen perustuu 1.1.2008 voimaan tulleen Lastensuojelulain (417/2007) 12 pykälään, jossa kunnat veloitetaan laatimaan suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lain mukaan kunnanvaltuusto hyväksyy suunnitelman sekä seuraa ja arvioi sen toteuttamista. Suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Lain mukaan suunnitelma on otettava huomioon kuntalain (365/1995) 65 pykälän mukaista talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman avulla kunnan luottamushenkilöt saavat kokonaisvaltaisen käsityksen lasten, nuorten ja lapsiperheiden kasvuoloista sekä resursseista, joita tarvitaan heidän hyvinvointinsa turvaamiseksi. Suunnitelman on tarkoitus ohjata konkreettisesti kunnan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi- ja lastensuojelupolitiikkaa.

Suunnitelma sisältää tietoja

- lasten ja nuorten kasvuoloista
- lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista
- lastensuojelun tarpeesta kunnassa
- lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta palvelujärjestelmästä
- yhteistyön järjestämisestä eri toimijoiden välillä

Suunnitelma sisältää myös opiskeluhuollon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet seuraavasti:

- arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
- toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
- tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhuollon laadunarvioinnista.

Kunnanjohtajan nimeämä työryhmä on laatinut Muuramen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman vuosille 2010 – 2014, joka on hyväksytty Muuramen kunnanvaltuustossa syksyllä 2010. Hyvinvointisuunnitelman toteutumisesta on tehty väliarviointi syksyllä 2013. Väliarvioinnin tuloksia on hyödynnetty Muuramen kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman päivittämisessä vuosille 2015 - 2018. Päivitetystä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa kuvataan eri palvelualueiden strategiset linjaukset ja kehittämisen painopisteet seuraavan neljän vuoden ajaksi.

Kouluterveyskyselyn perusteella on kiinnitetty huomiota muun muassa lasten ja nuorten kokeman yksinäisyyden lisääntymiseen. Tämän takia ystävyys-suhteiden / sosiaalisten suhteiden tukeminen varhaislapsuudessa ennen kouluikää nuorisopalveluihin saakka on tärkeää. Ylipainoisten lasten ja nuorten määrän on havaittu myös kasvavan. Sen seurauksena hyvinvointisuunnitelmassa kiinnitetään huomiota Liikkuva Muurame-toiminnan kehittämiseen ja vakiinnuttamiseen eri hallinnonalojen yhteistyönä. Uusina osa-alueina hyvinvointisuunnitelmassa ovat suun ja terveydenhuollon sisällöt sekä vammaispalvelujen sisällöt.

Suunnitelman laatiminen on valmisteltu vuoden 2014 aikana lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmässä, joka toimii Muuramen kunnassa myös oppilas- ja opiskelijahuollon ohjausryhmänä. Työryhmään ovat kuuluneet Muuramen kunnasta palvelujohtaja, lasten ja perheiden tuen johtaja, sosiaalityön johtaja, varhaiskasvatusjohtaja, perusopetuksen suunnittelija, vapaa-aikajohtaja ja Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksesta (JYTE) neuvoloiden, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelujohtaja. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman valmisteluun ovat lisäksi osallistuneet vammaispalvelujen ohjaaja, JYTE:n suun ja terveydenhuollon osastonhoitaja, Innolan ja seurakunnan edustaja.

## 1.2 Jatkotyöskentely, seuranta ja arviointi

Suunnitelman toteuttaminen edellyttää lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän jatkotyöskentelyä. Monialainen yhteistyöryhmä seuraa ja arvioi suunnitelman toteuttamista sekä kokoaa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää tietoa.

Seurannan ja arvioinnin tehtävänä on:

1. hankkia suunnitelmallisesti palautetietoa siitä kuinka lapset ja nuoret voivat ja miten hyvinvointi on kehittynyt
2. käydä eri tavoin keskustelua ja arvioida yhdessä asioiden nykytilaa ja suunnitelman vaikutuksia siitä kuinka kasvu ympäristö on kehittynyt
3. tukea päätöksentekoa ja johtamista kunnan toiminnan ja talouden suunnittelussa sekä toiminnan kehittämisessä
4. hyödyntää koottua tietoa toiminnan kehittämisestä ja suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumisesta
5. arvioida mitä voidaan muuttaa yhteisiin näkemyksiin perustuen esim. yhteistyötahojen kanssa palvelujen, työmenetelmien, palveluprosessin tai toimintamallien parantamiseksi
6. arvioida onko yhteiset resurssit kohdennettu oikein palvelutarpeeseen nähden
7. kartoittaa riskiolosuhteet ja niihin vaikuttaminen
8. seurata lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta myönteisesti ja kielteisesti kehittyneet asiat
9. seurata ehkäisevään työhön tehtyjen panostusten vaikutusta koettuun hyvinvointiin ja korjaavien palveluiden kustannuksiin.

Suunnitelman toteutumisesta on tarkoituksenmukaista tehdä väliarviointi vuonna 2017. Väliarvioinnin laatimisesta vastaa lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä. Väliarvioinnin tulokset käsitellään Muuramen kunnan lautakunnissa, kunnanhallituksessa ja kunnanvaltuustossa.

## 2 Varhaiskasvatus

### 2.1 Perustehtävä

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea perheiden kasvatustyötä sekä lasten myönteistä kasvua ja kehitystä perheiden ja yhteiskunnan muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Subjektiiivisen päivähoito-oikeuden mukaisesti päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehtoja kunnalliselle päivähoidolle. Perusopetuslain mukaista esiopetusta järjestetään koko ikäluokalle päiväkodeissa tai kouluilla.

Seurakunnan lapsityön tehtävänä on tukea kotien kristillistä kasvatusta, auttaa lapsia ja heidän perheitään elämään kristittyinä ja toimimaan seurakunnan jäseninä. Alle kouluikäisten toimintamuotoja ovat mm. kerhotoiminta, perhepiirit, perhekahvilat, muskarit sekä perheille ja päivähoidolle suunnatut tapahtumat.

### 2.2 Nykytilan kuvaus

Alle kouluikäisten lasten määrä on vakiintunut Muuramessa useiden vuosien kasvun jälkeen. Tällä hetkellä kasvu keskittyy lähinnä Kinkomaalle, kun taas joillain muilla alueilla kysyntä on vähentynyt. Yksityiseen päivä-, ilt- ja vuorohoitoon on käytössä yksityisen päivähoiton palveluseteli. Palveluita käyttävien lasten määrä vaihtelee vuodenajoin ja työllisyystilanteen mukaan. Päivähoito- ja esiopetuspalvelujen piirissä oli yht. 73 % 1-6 v lapsista (31.12.2013). Kunnallisten palvelujen osuus on n. 60 % ja yksityisen n. 40 %.

Keskustan alueella vähennettiin ryhmäperhepäivähoitopaikkoja kesällä 2014 Rajalan päiväkodin laajenemisen myötä ja kasvutarpeen siirtyessä Kinkomaan alueelle. Kinkomaalle on suunnitteilla lisää tiloja varhaiskasvatukselle, sekä yksityiselle että kunnalliselle puolelle ensi ja seuraavana vuonna. Yksityiselle vuorohoitopäiväkodille valmistuu uudet tilat ensi kesänä keskustassa. Avoimen varhaiskasvatuksen kerhotoiminta 2-5 -vuotiaille lapsille aloitettiin tänä syksynä Leikarin päiväkodin tiloissa.

Varhaiskasvatuspalvelut	2010	2011	2012	2013	2014	2015
lapsia (31.12.), yht.	615	630	639	606	630*	630*

\*ennuste

### 2.3 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

#### 2.3.1 Strategiset linjaukset

Varhaiskasvatuksen kerhotoimintaa kehitetään päivähoiton vaihtoehtona. Esiopetuksessa toteutetaan lähipäiväkoti tai -koulu periaatetta ensisijaisena esiopetuspaikkana. Esiopetuksen oppilashuoltoa kehitetään yhteistyössä opetuspalveluiden kanssa. Varhaiskasvatuksen lähivuosien painopistealueeksi on valittu kasvatuskumppanuuden kehittäminen ja liikkuva lapsi.

#### 2.3.2 Toimenpideohjelma

Avoin varhaiskasvatus:

Tavoitteena on varhaiskasvatuksen kerhotoiminnan vakiinnuttaminen palveluvalikkoon 2-5 -vuotiaille lapsille päivähoiton vaihtoehdoksi. Kerholaiset kokoontuvat 1-2 päivänä viikossa/ryhmä 3,5 tuntia kerrallaan. Kinkomaan koulun laajennuksen yhteyteen on suunniteltu

nitteilla vastaavaa toimintaa vuonna 2016. Kerhosta peritään maksu, mutta perhe ei menetä kotihoidon tukea. Ohjaajina toimivilla on alan koulutus.

#### Esiopetus:

Esiopetus toteutetaan jatkossa lähipäiväkoti tai -koulu periaatteella. Keskustan alueella pelkkään esiopetukseen osallistuville ensisijainen esiopetuspaikka on lähin kunnallinen tai yksityinen esiopetusta tarjoava päiväkoti. Kokopäivähoidossa olevat esikoululaiset jatkavat entisissä päiväkodeissa tai lähipäiväkodissa. Niittyahossa esiopetus ja sitä täydentävä päivähoito on järjestetty koululla yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja opetuspalveluiden iltapäivätoiminnan kanssa. Isolahden koululla esiopetusta on tavoitteena jatkaa 0-2 lk. yhteydessä ja täydentävää päivähoitoa läheisessä ryhmäperhepäiväkodissa. Kinkomaan koulun laajennuksen valmistuessa esiopetusikäluokka siirtyy kokonaisuudessaan koululle esiopetukseen ja päivähoitoon, syksystä 2016 alkaen. Siihen saakka esiopetus ostetaan yksityiseltä palveluntuottajalta.

Esiopetuksen opetussuunnitelmaan on päivitetty oppilashuollon lakimuutokset, jotka tulevat voimaan 1.8.2014. Oppilashuoltoa kehitetään edelleen yhteistyössä opetuspalveluiden kanssa.

#### Kasvatuskumppanuus:

Varhaiskasvatuksen painopistealueena on kasvatuskumppanuus, joka tarkoittaa vanhempien ja kasvatushenkilöstön yhteistyössä toimimista lapsen parhaaksi. Lapsen fyysisistä ja henkistä hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä edistetään yhdessä vanhempien kanssa. Hyvinvoinnin edistämiseksi korostuvat mm. terveelliset ruokailutottumukset (mm. makean vähentäminen), liikunta, sekä kiusaamiseen puuttuminen ja sen ennaltaehkäisy.

Henkilökunta vastaa kasvatuskumppanuuden syntymisestä ja ylläpitämisestä oman lapsiryhmänsä vanhempien kanssa. Muuramen kunnan varhaiskasvatuksen henkilökunnasta on koulutettu viime talvena viisi työntekijää kasvatuskumppanuuskouluttajiksi. He kouluttavat työpareina varhaiskasvatuksen henkilöstön 10 -15 henkilön ryhminä kasvatuskumppanuuteen. Koulutusaineisto on laaja (peruskurssi 8pv/hlö) ja prosessinomainen, ja vie paljon aikaa ja resursseja. Kullakin ryhmällä on neljä kahden päivän koulutusjaksoa puolen vuoden ajanjaksolla. Koulutusryhmät jakaantuvat useammalle vuodelle, ensimmäiset ryhmät aloittivat kesällä 2014.

#### Liikkuva Muurame:

Opetuspalveluissa on alkanut liikkuva koulu – hanke vuonna 2014. Varhaiskasvatuspalvelut liittyy mukaan hankkeeseen syksyllä 2015. Tavoitteena on liikkuva lapsi ja perhe. Ulkoilun ja liikkumisen merkitystä lapsille ja aikuisille tullaan edistämään hankkeen avulla päivähoitossa, esiopetuksessa ja kerhossa. Hankkeeseen osallistumista vahvistaa keväällä 2015 ilmestynvä uusi varhaiskasvatuksen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma (opetus- ja kulttuuriministeriö).

## 3 Opetustoimi

### 3.1 Perustehtävä

Perusopetusta kehitetään monipuolisia yleissivistäviä opintomahdollisuuksia tarjoavana oppivelvollisuuskouluna, johon jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus. Perusopetuksen tehtävänä on edistää oppilaittensa persoonallisuuden kehittymistä, tukea jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten valmiuksien saavuttamista sekä luoda edellytykset suotuisalle sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta tarjoaa lapselle kodin ja koulun kasvatustyötä tukien monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun, virkistävään ja turvalliseen toi-

mintaan sekä mahdollistaa levon ja rentoutumisen rauhallisessa ympäristössä ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan ohjaajan valvonnassa. Tavoitteena on myös tukea alkuopetuksen oppilaiden kasvua ja kehitystä sekä mahdollistaa tutustuminen hyviin vapaa-ajanviettopaikkoihin.

Perusopetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on lasten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Oppilaiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tarjoamalla iltapäivätoimintaa ja kehittämällä kerhotoimintaa yhteistyössä vapaa-aikapalvelujen kanssa. Oppilaille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Muuramen lukio on oppimiskeskus, joka antaa nuorelle hyvän yleissivistyksen sekä tukee oman persoonallisuuden ja elämänhallinnan taitojen kehittymistä. Lisäksi se innostaa jatko-opintoihin ja luo niiden edellyttämät opiskeluvalmiudet. Lukio-opetuksessa korostetaan aktiivisen nuoren ja kansalaisen kehittymistä. Tätä tuetaan parhaiten ottamalla opiskelijoita laajasti mukaan lukion toimintaan aina suunnittelusta (opettajainkokoukset, kehitysaloitteet, vanhempainkerho) toteutukseen (oppilaskunta, tutortoiminta, lukion juhlien järjestämistä vastuu). Tätä ajattelumallia kutsutaan opiskelijälähtöisyydeksi (asiakaskeskeisyys), jonka tarkoituksena on kehittää opiskelijajohtajuutta ja sitoutuneisuutta oppilaitokseen. Konseptia tuetaan runsaalla positiivisella viestinnällä sidosryhmiin ja yhteisön jäseniin.

Taiteen perusopetuksessa annetaan taiteen perusopetuslain mukaista musiikin ja tanssin perusopetusta sekä kuvataiteen yleisen oppimäärän mukaista perusopetusta. Tavoitteena on lasten ja nuorten virikkeellinen ja tasapainoinen kasvu.

### 3.2 Nykytilan kuvaus

Muuramessa toimii viisi (5) perusopetuksen yksikköä, joiden oppilasmäärät kasvavat oppilasennusteiden perusteella jossain määrin vuoteen 2018 mennessä. Oppilasmäärän kasvu on ennusteiden mukaan maltillista. Oppilaita on vuonna 2018 1350 – 1400, kun vuonna 2014 oppilaita on noin 1300.

Fyysisen turvallisuuden ja yleisen viihtyvyyden parantamiseksi on toteutettu kesällä 2014 Mäkelänmäen vanhan osan peruskorjaustoimenpiteitä. Mäkelänmäen koulun laajennusosa on otettu käyttöön syksyllä 2014. Samassa yhteydessä kesän aikana 2014 on toteutettu ensimmäinen vaihe Koulunmäen lähiliikunta-aluepaikkojen rakentamisesta Mäkelänmäen koulun alapihalle. Esi- ja perusopetuksessa otettiin käyttöön v. 2011 oppilaiden yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Kolmiportaisen tuen toimintamallia toteutetaan kouluissa edelleen.

Muuramen lukion toiminnassa korostetaan yrittäjyyttä, ilmaisua ja ympäristökasvatusta. Opiskelijoiden määränä lukuvuonna 2014 - 2015 on 207. Opiskelijamäärä pyritään pitämään noin 200:ssä.

Taiteen perusopetuksen ja musiikin perusopetus sekä musiikin varhaiskasvatus musiikkileikkikoulua lukuun ottamatta ostetaan Jyväskylän koulutuskuntayhtymältä. Musiikkileikkikoulu ja kuvataiteen perusopetus toteutetaan omassa musiikkileikkikoulussa ja kuvataidekoulussa. Kuvataidekoulun tavoitteena on vakiinnuttaa oppilasmäärä noin sataan.

### 3.3 Kehittämissuhteet seuraavalle neljälle vuodelle

Perusopetuksen oppilasmäärän lisääntymiseen varaudutaan vuonna 2014 valmistuneella Mäkelänmäen koulun laajennuksella ja Kinkomaan koulun uudisosan rakentamisella



vuonna 2015. Kinkomaan koulu otetaan käyttöön lukuvuonna 2016 -2017. Koulun rakentamisella turvataan Kinkomaan alueen esioppilaille ja perusopetuksen oppilaille turvallinen ja terveellinen oppimisympäristö.

Koulujen toimintakulttuurin kehittämisessä hyvinvointia tukevana toimenpiteenä on määriteltävä luokan oppilasmäärän pitäminen enimmillään noin 20 - 25 oppilaassa. Muita lasten ja nuorten hyvinvointia tukevia toimenpiteitä ovat koulukiusaamisen ennaltaehkäisy, oppilaiden osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien parantaminen sekä kodin ja koulun ja esiopetuksen yhteistyön kehittäminen. Lasten ja nuorten osallisuuden kehittämiseksi oppilaskuntien toimintaa pyritään kehittämään kaikissa kouluissa, erityisesti Mäkelänmäen ja Nisulanmäen kouluissa sekä Muuramen lukiossa. Kiusaamisen ehkäisemisessä hyödynnetään kummioppilas- ja tukioppilastoimintaa. Kummioppilastoiminta ja tukioppilastoiminta vahvistavat myös koulujen yhteisöllisyyttä.

Nisulanmäen koulun ilmastointia ja vanhaa osaa peruskorjataan vaiheittain kesäaikoina siten, että vuoteen 2018 mennessä toimenpiteet on tehty. Nisulanmäen koulun välitunti-alueen muuttaminen liikuntaa tukevaksi toteutetaan vuonna 2015. Vuosina 2016 ja 2017 toteutetaan Muuramen lukion ja Mäkelänmäen koulun yläpihan rakentaminen lähiliikuntaa tukevaksi. Kinkomaan koulun uudisosan rakentaminen alkaa vuosien 2014 - 2015 vaihteessa. Muutoin hanke toteutuu vuoden 2015 aikana. Irtaimisto uuteen koulurakennukseen hankitaan keväällä 2016. Koulurakennuksen valmistumisen jälkeen Kinkomaan koulun piha-alue rakennetaan lähiliikuntaa ja toiminnallisuutta tukevaksi kokonaisuudeksi.

Perusopetusta tukevana toimintana kehitetään koulujen kerhotoimintaa ja haetaan sen toteuttamiselle aktiivisesti valtion avustuksia. Koulujen kerhotoimintaa pyritään kehittämään siten, että kerhoihin saadaan osallistumaan uusia kohderyhmiä. Poikkihallinnollista yhteistyötä lisätään kerhotoiminnassa ja seuroja sekä järjestöjä pyritään saamaan mukaan kerhotoiminnan järjestämiseen. Kodin ja koulun yhteistyömuotona säilytetään vanhempainkerhot ja koulujen toimintakunnat. Vanhempainiltojen toiminnallisuutta pyritään edistämään.

Oppilaiden terveyden edistämistä ja hyvinvointia kehitetään lukuvuoden 2014 -2015 alussa käynnistyneellä Liikkuva Muurame -toiminnalla (Liikkuva koulu). Hankkeella tuetaan oppilaiden hyvinvointia, osallisuutta ja kouluviihtyvyyttä välitunti- ja koulumatkaliikunnan ja koulupäivän rakenteen muokkaamisen avulla. Liikunnallisuutta lisäämällä pyritään vähentämään myös ylipainoisten lasten määrää. Liikkuva Muurame - toiminnassa tehdään hallintokuntien välistä yhteistyötä. Erityisesti liikuntapalvelut on keskeinen yhteistyötaho.

Lukio-opetuksen yhteistyötä muiden ydinprosessien kanssa kehitetään ja lisätään palveluiden kustannusvaikuttavuuden parantamiseksi. Tavoitteena on nuorten tasapainoisen kasvun turvaaminen. Opiskelijoiden osallisuutta tuetaan ja syrjäytymistä ehkäistään tiiviillä yhteistyöllä (opiskelijahuoltoryhmä) sosiaalitoimen, kouluterveydenhoidon ja koulupsykologin avulla. Opiskelijoille tarjotaan fyysisesti ja henkisesti turvallinen ympäristö. Avoimuutta ja luotettavuutta parannetaan tiedottamista ja viestintää kehittämällä.

Kuvataidekoulu tiivistää yhteistyötään perusopetuksen ja sosiaalitoimen kanssa. Tavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden lisääminen ja omaehtoisen toiminnan tukeminen. Toimintaan pyritään saamaan mukaan syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja nuoria.

## 3.4 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminta

### 3.4.1 Perustehtävä

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Toiminnan tulee lisäksi edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennalta-ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta.

Kunnassa järjestettävän aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tukea toiminnalle asetettujen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden ja kuntakohtaisen toimintasuunnitelman mukaisten tavoitteiden saavuttamista. Sisällöt suunnitellaan siten, että toiminta muodostaa lapsen kannalta ehyen ja monipuolisen kokonaisuuden, joka tarjoaa sosiaalista vuorovaikutusta, esteettisiä kokemuksia, liikkumista ja ulkoilua sekä mahdollisuuden omaehtoiseen toimintaan, rentoutumiseen ja lepoon. Sisältöjä valittaessa kiinnitetään erityisesti huomiota leikin, luovaan toimintaan ja myönteisten elämyksien mahdollistamiseen. Toiminnassa varataan aikaa myös koulutyöhön liittyvien tehtävien tekemiseen. Suunnittelussa huomioidaan lapsen omat tarpeet ja toiveet. Toiminta voi liittyä erilaisiin tavoitteellisiin harrastuksiin tai muuhun kehitystä tukevaan toimintaan kuten liikuntaan, kädentaitoihin, kielelliseen ja kuvalliseen ilmaisuun, musiikkiin, arkiaskareisiin ja erilaisiin tiedollisiin aihepiireihin.

### 3.4.2 Nykytilan kuvaus

Kunnan toimesta perusopetuksen iltapäivätoimintaa järjestetään lukuvuonna 2014 – 2015 Mäkelänmäen koululla (mukaan lukien Leikarin päiväkotikoulu) sekä Kinkomaan ja Niittyahon kouluilla. Isolahden koululla toimintaa pyritään järjestämään, mikäli toimintaan ilmoittautuu riittävästi oppilaita. Kehitysvammalain mukainen kehitysvammaisten lasten iltapäivähoito järjestetään muun aamu- ja iltapäivätoiminnan yhteydessä. Vuosittain iltapäivätoimintaan osallistuu yleensä noin 160 oppilasta. Toimintaan osallistuvien oppilaiden määrä on vakiintunut, mutta alueellisia eroja ja muutoksia on havaittavissa vuosittain. Tulevina vuosina kasvua on odotettavissa mm. Kinkomaan alueella.

Iltapäivätoiminta	2010	2011	2012	2013	2014	2015
lapsia (31.12.), yht.	159	158	161	147	160*	160*

\* ennuste

## 3.5 Kehittämis ehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnalla pyritään tukemaan lasten kasvua ja kehitystä yhteistyössä kodin ja koulun kanssa. Toimintaan osallistuvien lasten huoltajille lukuvuonna 2013 - 2014 tehdyn palautekyselyn mukaan huoltajat toivovat lisää mahdollisuuksia henkilökohtaiseen keskusteluun ohjaajien kanssa. Vuorovaikutus- ja yhteistyömuotojen kehittäminen nousee tavoitteeksi seuraaville lukuvuosille.

Lisäksi kehittämisen painopistealueina ovat mm. lasten osallisuuden lisääminen toiminnan sisältöjen suunnittelussa sekä levon ja rauhallisten hetkien mahdollistaminen toiminnassa.

Iltapäivätoimintaan osallistuvien lasten hyvinvoinnin tukemiseksi on suunniteltu liikunnan lisäämistä iltapäivätoiminnassa. Iltapäivätoiminta on syksystä 2015 alkaen osana Liikkuva Muurame-toimintaa. Liikunta ja ulkoilu ovat jo luonnollinen osa iltapäivätoimintaa ja tavoitteena on ko. osa-alueiden jatkokehittäminen.

### 3.5.1 Strategiset linjaukset

Aamu- ja iltapäivätoimintaa järjestetään kunnan päättämässä laajuudessa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteiden mukaisesti (opetushallituksen määräys nro 1/011/2011). Toiminnalla tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja vanhempien työssäkäyntiä.

### 3.5.2 Toimenpideohjelma

Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa kehitetään yhteistyössä opetustoimen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Vuosittain toteutettavan Opetushallituksen aamu- ja iltapäivätoiminnan seurannan sekä paikallisten, huoltajille suunnattujen palautekyselyiden tulokset antavat suuntaa kehittämistyölle. Lasten osallisuutta pyritään lisäämään iltapäivätoiminnassa kehittämällä ryhmien toimintakulttuuria yhä enemmän osallisuutta tukevaksi. Tavoitetta tukevat mm. lapsille suunnattujen mielipide- ja toivekyselyiden toteuttaminen sekä niistä saatujen tulosten hyödyntäminen.

Uusia keinoja vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön ja vuorovaikutuksen tueksi pyritään löytämään ja tarjoamaan. Iltapäivätoiminnan henkilöstö tekee moniammatillista yhteistyötä lasten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä osallistuu yhteisöllisen oppilashuollon kehittämiseen. Levon ja rauhallisten hetkien mahdollistamista toiminnassa tuetaan mm. tilasuunnittelulla yhteistyössä perusopetuksen ja päivähoiton kanssa.

Liikunnan ja ulkoilun osuutta pyritään lisäämään iltapäivätoiminnassa uusia liikunnallisia sisältöjä kehittämällä ja hyödyntämällä. Tavoite huomioidaan myös materiaali- ja välinehankinnoissa. Kotimatkaliikuntaan kannustaminen on yksi keino lisätä lasten ja perheiden fyysistä aktiivisuutta.

## 4 Oppilas- ja opiskelijahuolto

### 4.1 Opiskeluhoito lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa

Lastensuojelulain (417/2007) 12 §:ssä tarkoitettuun lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattava:

- Opiskeluhoitoon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet;
- Arvio opiskeluhoitoon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta;
- Toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhoitoa ja opiskelijoiden varhaista tukea;
- Tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta sekä opiskeluhoitoon laadunarvioinnista.

#### 4.1.1 Opiskeluhoitoon tavoitteet ja paikallisen toteuttamistavan keskeiset periaatteet

Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunta koordinoi koulujen oppilas- ja opiskelu- sekä koulu-terveydenhuollon palveluja. Muuramen Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma ohjaa lasten ja nuorten parissa tehtävää työtä kunnassa.

Muuramen oppilashuollon arvot ovat tasavertaisuus, turvallisuus, yhteisvastuullisuus ja huolenpito. Oppilashuollon missio on lasten ja nuorten kokonaisvaltainen hyvinvoinnin edistäminen. Oppilashuollon visio on sujuvasti toimiva oppilashuolto varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Muuramen lasten ja nuorten hyvinvointiryhmä toimii oppilas- ja opiskeluhuollon ohjausryhmänä. Työryhmän puheenjohtajana toimii palvelujohtaja. Työryhmä jäseniä ovat vapaa-aikajohtaja, opetuspalvelujen suunnittelija, varhaiskasvatusjohtaja, Lasten ja perheiden tuen johtaja, sosiaalityön johtaja, Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskuksen palvelujohtaja ja koulun edustaja.

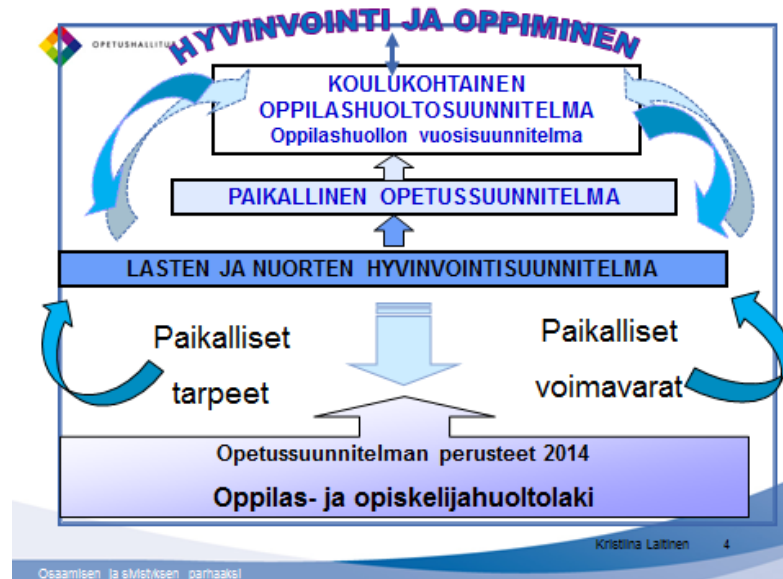
Oppilashuollon opetussuunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Oppilashuollon käytänteet on luettavissa Tuki oppimiselle, kasvulle ja koulunkäynnille – palveluvalikossa:

<http://peda.net/veraja/muurame/oppimisentuki>.

Lasten ja perheiden tuen palvelut tuottavat esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen koulupsykologi ja -kuraattoripalvelut. Jyväskylän yhteistoiminta-alueen terveyskeskus järjestää neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä suun terveydenhuollon palvelut. Esikoululaisten terveydenhuollosta vastaa neuvola ja koululaisten ja opiskelijoiden terveydenhuollosta koulu- ja opiskeluterveydenhuolto.

Esikoululaisten saattoavustusten ja kuljetusten järjestämisestä vastaa esiopetuksesta vastaava varhaiskasvatuksen esimies yhdessä opetuspalveluiden kanssa. Koulukuljetusten järjestämisestä vastaa opetuspalvelukeskus. Esikoululaisten, koululaisten ja lukiolaisten ruokailun järjestää Muuramen kunnan keskuskeittiö. Yksityiset päiväkodit järjestävät ruokahuollon yksityisten palveluntarjoajien kautta.

Oppilashuoltotyöhön osallistuvat kaikki koulussa työskentelevät aikuiset. Oppilashuoltotyöhön osallistuu tarvittaessa myös koulun ulkopuolisia toimijoita tiiviissä yhteistyössä kodin ja koulun kanssa.



#### 4.1.2 Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta, käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista ja avustajapalveluista sekä tuki- ja erityisopetuksesta

Muuramessa on tällä hetkellä neljä koulua, jotka antavat opetusta 1-6 – luokilla ja yksi 7-9 – luokat käsittävä koulu sekä lukio. Perusopetuksen oppilasmäärä on n. 1 300 oppilasta ja lukiokoulutuksessa noin 200 opiskelijaa. Oppilasmäärän kasvu vuoteen 2018 on maltillista.

Opettajia on yhteensä 110 ja koulunkäynnin ohjaajia on 15–20, jotka työskentelevät myös aamu- ja iltapäivätoiminnassa. Erityisopetuksessa työskentelee tällä hetkellä 12 erityisluokanopettajaa ja 4 laaja-alaista erityisopettajaa.

Esiopetusta tuottaa sekä kunta että yksityiset palvelun tuottajat. Esiopetukseen osallistuu vuosittain noin 150 lasta. Esiopetus on organisoitu osana varhaiskasvatustalvuuja.

Esiopetuksessa lastentarhanopettajien lisäksi toimii kolme erityislastentarhanopettajaa sekä yksi kiertävä erityislastentarhanopettaja. Jokaisella yksityisellä esiopetusta tarjoavalla yksiköllä on erityislastentarhanopettajan palvelut järjestettynä.

Tukiopetusta järjestetään kouluilla tarpeen mukaan. Erityisopetuksen tuntimäärä päätetään lukuvuosittain koulujen tuntikehykseen.

Esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen oppilas- ja opiskelijahuollon palveluissa työskentelee vuoden 2014 lopulla kouluterveydenhoitajat (2,8), koulupsykologit (1,5) sekä koulukuraattorit (2). Koululääkäri on kouluviikkojen aikoina 5h/vko säännöllisesti ja lisäksi 2,5h/vko satunnaisesti. Koulupsykologit, -kuraattorit ja -terveydenhoitajat tekevät lukuvuosittain työjärjestyksen, jonka mukaan he työskentelevät nimetyillä kouluilla. Lastenpsykiatrin tai muun asiantuntijan konsultaatiota ostetaan palveluntarjoajalta vuosittain vahvistettavan sopimuksen mukaan.

#### 4.1.3 Toimet, joilla vahvistetaan yhteisöllistä opiskeluhuoltoa ja opiskelijoiden varhaista tukea

Esiopetuksen ja koulun oppilashuoltoryhmän toiminnalla on tärkeä rooli oppilaiden varhaisen tuen ja ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhteisöllisen oppilashuoltotyöryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Se korostaa oppilashuollon tarpeita ja organisoii yhteisöllistä oppilashuoltoa. Yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä arvioi ja seuraa koko koulu yhteisön, yksittäisten luokkien tai ryhmien hyvinvointia sekä huolehtii siitä, että oppilaiden kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esiopetuksen ja koulun arjessa. Esiopetuksella on yksi yhteinen esiopetuksen oppilashuoltoryhmä, joka kokoontuu vähintään kerran lukukaudessa. Koulun oppilashuoltoryhmä kokoontuu kouluittain vähintään kerran lukukaudessa. Kouluterveyskyselyn (THL) ja KiVa -koulu kyselyn sekä muiden mahdollisten kyselyjen tuloksia hyödynnetään koulu yhteisön hyvinvoinnin seurannassa ja kehittämisessä.

Oppilashuollon yhteisöllistä toimintaa ja osallisuutta Muuramessa tukevat mm.

- KiVa -koulu (kiusaamisen vastainen) -ohjelma, koskemattomuussääntö, kiusaamiseen puuttumismalli
- sosiaalisen kasvatuksen ohjelmat: esim. Lions Quest ja Friends
- turvataitokasvatus
- luokkakohtaiset kohdennetut työskentelyt esim. luokkahengen parantamiseksi
- koulun kerhotoiminta
- aamu- ja iltapäivätoiminta
- luokan luottamusoppilaat
- oppilaskunnat
- kummioppilastoiminta
- tukioppilastoiminta
- toiminnalliset / ohjatut välitunnit
- vanhempainkerho ja -toimikunnat
- työelämään tutustuminen ja työssäoppiminen
- erilaiset tapahtumat, joissa suunnittelu- ja toteutusvastuussa ovat oppilaat.

Seuraavassa on kuvattu Muuramen oppilashuollon strategiset painopisteet vuosille 2014 – 2018.

### **Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen**

Vanhempainiltojen sisältö kehitetään toiminnallisempaan suuntaan.

Kunnan yhteisiä kasvatuksellisia vanhempainiltoja pidetään alkuopetuksen, 5. luokan (kevätlukukauden alussa) sekä 8. luokan vanhemmille (syyslukukaudella). Teemat syn-tyvät ajankohtaisista asioista ja ne valmistellaan yhteisöllisessä oppilashuoltoryhmässä.

Oppilaiden ja vanhempien osallisuutta oppilashuollon yhteisöllisen tuen suunnitteluun kehitetään. Vanhempainiltojen lisäksi oppilaskunnat ovat yhteisöllisen oppilashuollon, koulun oppilashuoltoryhmän tärkeät yhteistyökumppanit. Vanhempainiltojen toimivat alakouluilla ja lukiossa ja sen toiminta käynnistetään myös yläkoulussa.

Laaditaan oppilashuollon palvelukysely oppilaille, huoltajille ja yhteistyökumppaneille, jonka tuloksia hyödynnetään oppilashuollon palvelujen kehittämisessä. Kyselyn toteutuksesta vastaa Lasten ja perheiden tuen palvelut yhdessä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon kanssa.

Oppilashuoltoa toteutetaan oppilaan ja perheen kanssa yhteistyössä. Koulukuraattori ja – psykologipalveluissa kehitetään perhekeskeistä työtä.

### **Yksinäisyyden ja kiusaamisen ennaltaehkäisy**

Esiopetuksessa harjoitellaan kaveri- ja leikkitaitoja. Aikuinen on lähes koko ajan mukana ohjaamassa lapsia leikissä ja kaverisuhteissa. Koulussa luokka työskentelee turvataitojen, LionsQuest ohjelman, Friends -ohjelman, KiVa-koulu tai muun kasvatuksellisen ohjelman parissa alakoulussa luokkatunneilla (vähintään 1h/kk) ja yläkoulussa luokanvalvo- ja tunneilla (4h/ lukuvuosi). Luokassa käytettävän ohjelman mukaisesti myös vanhemmat otetaan mukaan työskentelyyn; esim. vanhempainillat. Opetussuunnitelmassa nämä aiheet sisältyvät eri aineiden opetussuunnitelmiin sekä aihekokonaisuuksiin.

Kummioppilas, tukioppilas ja tutor toiminnan kehitetään erityisesti yksinäisyyden ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn näkökulmaan liittyen.

Oppitunneilla pari- ja ryhmätyöskentelyt toteutetaan opettajan suunnittelemissa ryhmissä, lukio-opinnoissa opettaja huolehtii, että kaikki ovat ryhmässä mukana. Sosiaalisia taitoja opitaan parhaiten työskentelemällä mahdollisimman erilaisten oppilaiden kanssa.

Koulun kerhotoimintaan lisätään kutsukerhotyypistä toimintaa, jolloin kerho muodostetaan tietyn teeman mukaisesti ja siihen kutsutaan kohdennetusti oppilaita. Oppilashuollon palveluiden ryhmätoimintaa kehitetään niin, että se vähentäisi kiusaamista tai yksinäisyyden kokemista.

### **Ennaltaehkäisevä työ ja opiskelijoiden varhainen tuki**

Koulupsykologi ja –kuraattorit, kouluterveydenhuolto ja suun terveydenhuolto toimivat syksystä 2015 alkaen yhteisissä tiloissa uimahallin yläkerrassa. Uusien, yhteisten toimintojen myötä mahdollistuu oppilashuollon palveluiden tiivis yhteistyö. Kehitetään matalan kynnyksen vastaanottoa oppilaille kouluterveyden ja oppilashuollon palveluiden yhteistyönä. Toiminnan kehittämiseen otetaan mukaan oppilaat, huoltajat ja yhteistyökumppanit.

Kehitetään oppilashuollon palveluiden ryhmätoimintaa perhe- ja oppilaskohtaisen työn rinnalle. Suunnitellaan lukuvuosittain toimivat säännölliset ryhmät sekä tarpeen mukaan räätälöidyt ryhmät esim. vanhempain ryhmät, vertaisryhmät erilaisten pulmien kanssa työskentelyyn.

Tavoitteena on saada koululääkäriresurssia lisää siten, että koululääkäri työskentelisi kouluilla vähintään 8h/vko, jotta kaikki lakisääteiset laajat terveystarkastukset saadaan tehtyä ajallaan. Lisäksi lääkärin työpanosta toivotaan lisää yksilökohtaisen oppilashuollon monialaisiin yhteistyötapaamisiin.

Oppilashuollon palveluiden ja muiden sosiaalipalvelujen (mm. perheohjaus, vammaispalvelut) yhteistyötä tehostetaan mm. tapaamalla säännöllisesti. Oppilashuollon palvelut ja lastensuojelu pitävät yhteistyöneuvottelut lukukausittain. Suunnitellaan yhdessä toimintamalli oppilashuollon ja lastensuojelun yhteistyötilanteisiin.

### **Lähisuhde- ja kuritusväkivaltaan puuttuminen**

Esiopetuksessa annetaan turvataitokasvatusta. Lasten turvataidot ohjelma käydään alakoulun luokkatuntien aikana. Nuorten turvataito ohjelmaa hyödynnetään luokanvalvojatuntien sisällöissä.

Lähisuhde- ja kuritusväkivalta ohjelman mukainen puheeksiotto on käytössä kouluterveydenhuollon palveluissa ja se otetaan systemaattiseen käyttöön koulukuraattori ja – psykologipalvelussa. Muuramen pari- ja lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen käsikirjaan on kirjattu ohjeet ja toimintamallit työntekijöiden tueksi.

#### **4.1.4 Tiedot suunnitelman toteuttamisesta, seurannasta ja opiskeluhuollon laadunarvioinnista**

Oppilashuoltopalveluiden kehittämis- ja arviointityötä tekevät koulun oppilashuoltoryhmät yhteistyössä Lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän kanssa. Vuosittain pidetään vähintään yksi esikoulun ja kaikkien koulujen oppilashuoltoryhmien tapaaminen, jolloin keskustellaan yhteisistä linjauksista oppilashuollollisissa kysymyksissä. Tapaamisen koollekutsujana toimii Lasten ja perheiden tuen palveluiden johtaja.

Hyödynnetään kouluterveyshuollon laajojen terveystarkastusten yhteenvetoja sekä kouluterveyskyselyn tuloksia oppilashuollon palvelun arvioinnissa ja kehittämisessä. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman väliarvioinnin yhteydessä arvioidaan myös oppilashuollon palveluiden toteutumista.

Tehdään oppilashuollon palvelukysely sekä kehitetään säännöllisesti toteutettava asiakaspautekysely oppilaille, vanhemmille ja yhteistyökumppaneille.

Seurataan kouluterveydenhuollon lakisääteisten tarkastusten toteutumista sekä koulupsykologin ja –kuraattorin palvelun pääsyn toteutumista.

## **5 Jyväskylän yhteistoiminta-alueen (JYTE) palvelut**

### **5.1 Perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvoloiden perustehtävä**

Neuvolan tehtävänä on lasta odottavan äidin, syntyvän lapsen ja koko perheen hyvinvoinnin turvaaminen, lapsen ja hänen perheensä terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Neuvolan tehtäviin kuuluu myös lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun sekä kehityksen seuranta ja sairauksien ennaltaehkäisy ja varhainen toteaminen sekä hoitoon ohjaaminen. Lisäksi muita tehtäviä on seksuaaliterveyden ylläpitäminen ja raskauden suunnittelu asiakkaiden kanssa siten, että jokainen lapsi voisi syntyä toivottuna.

#### **5.1.1 Nykytilan kuvaus**

Neuvolapalvelut on järjestetty laaja-alaisen (ns. väestövastuumalli) ja moniammatillisen työmallin mukaisesti. Neuvolan toimintaa ovat määräaikaiset tai yksilöllisesti sovitut käynnit terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotolla. Osa määräaikaistarkastuksista toteutetaan laajoina terveystarkastuksina (esim. 3-4 kk, 18kk ja 4v) yhteistyössä lääkärin

ja varhaiskasvatuksen kanssa. Laajassa terveystarkastuksessa selvitetään koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Toimintaan kuuluvat kotikäynnit, puhelinneuvonta ja perhevalmennukset. Muuramessa uutena toimintana ovat käytössä tarveharkintaiset ultraäänitutkimukset raskaana oleville. Lisäksi terveydenhoitajalla on esim. viittomakielen osaamista.

Muuramen neuvolassa toimii viisi terveydenhoitajaa ja yksi perheohjaaja. Vuoden 2014 arvioitu synnytysten määrä on 102 lasta ja lastenneuvolassa lapsia on yhteensä 1039 (+154/ 2007 syntyneet) (tilasto 30.6.2014). Neuvolan lääkäri työ järjestetään Muuramen terveysaseman avosairaanhoidon toimesta. Lääkärintarkastusaikaa on keskimäärin 12 tuntia viikossa.

Neuvolassa kokonaisvaltaisen hoidon toteuttamiseksi tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden, kuten esimerkiksi erikoissairaanhoidon sekä ravitsemussuunnittelijan, puheterapeutin, fysioterapeutin, sosiaalityöntekijän ja psykologin kanssa. Monialainen yhteistyö suunnitellaan aina yhdessä asiakkaan/ perheen kanssa.

Muuramen neuvolassa on käytössä sähköinen ajanvaraus 2 – 6 –vuotiaille lapsille ja heidän perheilleen. Sähköisistä lomakkeista on käytössä tällä hetkellä äitiysneuvolan esitietolomake, jota hyödynnetään myös keskussairaalassa synnytysyksikössä.

## 5.2 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

Neuvolapalveluissa yhtenä kehittämisajatuksena on sähköisen asioinnin laajentaminen Hyviksen kautta. Muita kehittämisasioita ovat monialaisen yhteistyön kehittäminen esim. sosiaalityön ja päivähoiton kanssa sekä neuvolatiimin, perhevalmennusten ja raskaana olevien kotikäyntien edistäminen. Lähitulevaisuudessa selvitetään mahdollisuuksia antaa palveluita sähköisesti esimerkiksi Nettivalmennus ja erilaiset mobiilipalvelut.

### 5.2.1 Strategiset linjaukset

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi pyritään kaventamaan terveyseroja mm. määräraikaisten tarkastusten avulla. Tarkastusten yhteydessä huomioidaan arjen hallinta: liikunta, terveelliset ruokailutottumukset esim. perheen yhdessä ruokailu, ylipainoon liittyvät asiat, päihteiden käyttö erityisesti tupakointi. Muita linjauksia ovat imetysohjauksen tehostaminen, kannustaminen täysimetykseen. Parisuhteen tukeminen – perheen vuorovaikutussuhteen tuki sekä lähisuhde- ja kuritusväkivaltaan puuttuminen seulonnan avulla ovat neuvolan toimintaa. Neuvolan tarkastuksista poisjäännin syyn ja lapsen tuen tarpeen selvitys kuuluu lakisääteisiin tehtäviin.

### 5.2.2 Toimenpideohjelma

Lähisuhde- ja kuritusväkivalta –ohjelman puheeksiotto on käytössä. Raskaana olevien äitien HAL-ketju toteutuu neuvolassa, kuten sovitut seulonnat esim. audit, epds ja Neuvokas perhe-kortin käyttö ja lihavan lapsen hoitokartan hyödyntäminen. ”Seitsemän askelta” onnistuneeseen imetykseen on käytössä. Laajoihin terveystarkastuksiin suunnitellut lomakkeet on otettu käyttöön. Neuvolan toiminnassa pyritään huomioimaan ensimmäisen lapsen odotus ja syntymä, mutta aina yksilöllisyys huomioiden.

## 5.3 Kouluterveydenhuollon perustehtävä

Kouluterveydenhuolto on koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja oppilaiden terveyden edistämistä sekä terveen kasvun ja kehityksen tukemista yhteistyössä oppilaiden, oppilashuollon muun henkilöstön, opettajien ja vanhempien kanssa.

Kouluterveydenhuollon perustehtävänä on osallistua koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä koulun työolojen ja koulutyön terveellisyyden ja turvallisuuden valvontaan ja edistämiseen. Lisäksi tehtäviin kuuluu oppilaan hyvinvoinnin ja terveyden seuraaminen, arviointi ja edistäminen sekä osallistuminen oppimisen, tunne-



elämän ja käyttäytymisen ongelmien tunnistamiseen ja selvittämiseen yhteistyössä muun oppilashuolto- ja opetushenkilöstön kanssa.

### 5.3.1 Nykytilan kuvaus

Kouluterveydenhuollossa työskentelee Muuramessa täyspäiväisesti 2,8 terveydenhoitajaa. Koululääkärin aikaa kouluille on 5-8 tuntia viikossa. Oppilasmäärä lukuvuonna 2014 - 2015 on 1595 eli keskimäärin 570 oppilasta/ terveydenhoitaja. Viimeisimmästä käytössä olevasta koko lukuvuoden kattavasta tilastosta lukuvuodelta 2013 – 2014 käy ilmi Muuramessa olleen kyseisenä ajankohtana 1303 perusopetuksen oppilasta. Käyntejä terveydenhoitajilla yhteensä 3278, joista terveystarkastuksia 1359 kappaletta. Terveystarkastusten lisäksi muita merkittäviä käyntisyitä olivat rokotus, lääkkeenanto sekä neuvonta ja ohjaus. Lukiossa puolestaan oli käyntejä vastaavana ajankohtana 212 kappaletta. Merkittävin käyntisyys oli 2. opiskeluvuoden terveystarkastus. Seuraavaksi tulivat ihmisuhteisiin ja mielenterveyteen liittyvä neuvonta ja ohjaus sekä kutsuntaterveystarkastus. Tilastot liitteenä.

Terveystarkastukset tehdään valtakunnallisten suositusten mukaisesti vuosittain. Terveystarkastukset toteutetaan laajoina 1.-, 5.- ja 8.-luokalla, jolloin lääkäri ja terveydenhoitaja tapaavat oppilaat yhdessä vanhempien/hoitajiensa kanssa. Tarkastuksessa huomioidaan koko perheen hyvinvointi keskusteluihin ja erilaisten apuna käytettävien kyselyjen avulla. Terveysneuvonnalla ja ohjauksella vahvistetaan myös koulun ja kodin vastuuta lasten ja nuorten hyvinvoinnista.

1.8.2014 alkaen voimaan tullut uusi oppilas- ja opiskelijahuoltolaki muuttaa oppilashuollon toimintaa aikaisempaa enemmän yhteisölliseksi ja ennaltaehkäiseväksi työksi. Kouluterveydenhuolto on osa oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Koululääkäri ja kouluterveydenhoitaja ovat tarpeen mukaan mukana yhteisöllisissä ja monialaisissa oppilashuoltoryhmissä.

Normaalin rokotusohjelman lisäksi erilaiset joukkorokotukset ovat osa kouluterveydenhuollon arkea. H1N1, ”sikainfluenssa” pandemiarokottaminen sekä loppuvuodesta 2013 alkanut 6.-9. luokkalaisten tyttöjen rokottaminen kolmeen kertaan Papilloomavirusrokotteella on lisännyt kouluterveydenhuollon käyntejä merkittävästi.

## 5.4 Kehittämis ehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

Kouluterveydenhuollossa yhtenä kehittämisajatuksena on sähköisen asioinnin laajentaminen Hyviksen kautta, esimerkiksi sähköiset lomakkeet vanhemmille. Yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa kehitetään esimerkiksi sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen kanssa. Oppilashuollon kehittäminen on ajankohtaista uuden lain astuttua voimaan 1.8.2014.

### 5.4.1 Strategiset linjaukset

Lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi pyritään kaventamaan terveyseroja mm. määräaikaisten tarkastusten avulla. Tarkastusten yhteydessä huomioidaan arjen hallinta: kouluviihtyvyys ja vapaa-ajan vietto, liikunta, perheen yhdessä olo, nukkuminen, ylipainoon liittyvät asiat ja päihteiden käyttö (tupakointi). Perheiden voimavarojen kartointi sekä perheiden vanhemmuuden tukeminen kuuluvat kouluterveydenhuollon toimintaan sekä lähisuhde- ja kuritusväkivaltaan puuttuminen. Tarkastuksista poisjäännin syyn ja lapsen tuen tarpeen selvitys tehdään suunnitelmallisesti.

### 5.4.2 Toimenpideohjelma

Kouluterveydenhuollossa on käytössä lähisuhde- ja kuritusväkivalta – ohjelman puhekeskustelu. Samoin sovitut seulonnat esimerkiksi audit, Adsume, lipidiseulat ja lihavan lapsen hoitokartan hyödyntäminen, päihde- ja mielenterveys sekä seksuaaliterveyteen liittyvät hoitokartat kuuluvat kouluterveydenhuollon toimintaan.

Laajoista terveystarkastuksista kerätään luokka- ja koulukohtaista tietoa koulun oppilashuollon ja kouluterveydenhuollon käyttöön. Tietoa hyödynnetään koulun hyvinvointi- ja terveydenedistämistyössä.

## 5.5 Suun terveydenhuollon perustehtävä

Suun terveydenhuollon tavoitteena on lasten ja nuorten hyvän suun terveyden tukeminen ja edistäminen. Suun terveys vaikuttaa yleisterveyteen ja siitä huolehtiminen on osa päivittäisestä hyvinvoinnista huolehtimista.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (2011) määrittelee lasten suun terveystarkastusten toteuttamisen. Asetuksen mukaisesti Muuramessa lapset tarkastetaan 1-, 3- ja 5-vuotiaina sekä ensimmäisellä, kolmannella, viidennellä ja kahdeksannella luokalla. Lisäksi 17-vuotiaat nuoret kutsutaan tarkastukseen. Suun terveystarkastuksen suorittaa alle kouluikäisille hammashoitaja ja kouluikäisille ja opiskelijoille joko hammashoitaja, suuhygienisti tai hammaslääkäri. Alle 18-vuotiaat hoidetaan kouluhammashoitolassa, jossa työskentelee yksi hammaslääkäri-hammashoitaja työpari, preventiohammashoitaja ja osa-aikaisesti suuhygienisti. 1-vuotiaat lapset tarkastetaan terveyskeskuksen hammashoitolassa.

Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve. Lapsia ja heidän perheitään ohjataan ja opastetaan hyvän suun terveyden ylläpitämisessä. Lisäksi lapsille, jolla on erityinen riski sairastua suun sairauksiin, järjestetään tehostettua ehkäisevää suun terveydenhoitoa ja laaditaan yksilöllinen hoitosuunnitelma. Terveysneuvonnan ja ehkäisevän suun terveydenhoidon tavoitteena on hyvän terveyden kehittyminen, varhain omaksutut terveelliset elämäntavat sekä vastuunottaminen omasta terveydestä.

Ensimmäistä lastaan odottaville perheille tarjotaan asetuksen (2011) mukainen maksuton suun terveysneuvontakäynti. Hyvät suunhoitotottumukset opitaan jo varhaislapsuudessa, joten odottaville perheille suunnattu suun terveysneuvonta sisältää ohjeita sekä vanhempien omaan suun hoitoon että myös tulevan lapsen suun hoitoon.

### 5.5.1 Nykytilan kuvaus

Muuramelaisten lasten ja nuorten suun terveys on hyvällä tasolla. Tarkastetuista seitsemänvuotiaista 97 % ja 15-vuotiaista 61 % oli vuonna 2013 tervehampaisia eli heillä ei ollut paikattavaa kariesta eikä paikattuja hampaita. 12-vuotiaista lapsista 83 %:lla ei ollut paikattavaa kariesta.

Vuonna 2013 ilmestyneen Kouluterveyskyselyn mukaan 8-9. luokkalaisista hampaitaan harvemmin kuin kaksi kertaa päivässä harjasi 46 % koululaisista. Lukioikäisistä 1.-2. luokkalaisista harvemmin kuin kaksi kertaa hampaansa harjasi 37 %. Suositus on, että hampaat harjattaisiin kaksi kertaa päivässä. Kaikissa ikäryhmissä hampaiden harjaus oli yleistynyt aikaisempien vuosien kyselyihin verrattuna. Tytöt harjasivat hampaitaan ahkerammin kuin pojat niin Muuramessa kuin muuallakin Suomessa.

## 5.6 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 5.6.1 Strategiset linjaukset

Suun terveyttä edistetään arjen areenoilla. Suun terveydenhuolto suosittelee, että päiväkodeissa ja kouluissa ei tarjoilla karkkeja tai muuta makeaa. Terveellinen kasvuympäristö tukee myös suun terveyden hyvää kehitystä. Päiväkotit ja koulu, joissa ateriat ja välipalat koostuvat terveellisistä aineksista, janojuomana tarjotaan vettä ja ruokajuomana maitoa, auttavat painonhallinnan lisäksi myös suun terveyden ylläpitämisessä. Lisäksi suun ter-

veydenhuolto suosittelee päiväkodeissa ksylitolituotteiden ohjattua käyttöä aterioiden ja välipalojen jälkeen. (Karieksen hallinnan käypä hoito – suositus 2014)

Tavoitteena on, että muuramelaisten lasten suun terveys paranee tai pysyy vähintään samalla tasolla kuin vuonna 2013. Seuraavan neljän vuoden aikana lasten ja nuorten harjausaktiivisuus lisääntyy ja tavoitteena on, että 70 % harjaa hampaansa kaksi kertaa päivässä.

Kaikki lapset ja nuoret saavat tietoa omasta suun terveydestään ja omahoidon toteuttamisesta tarkastuskäynneillään. Tehostettu ennalta ehkäisevä hoito kohdennetaan erityistä tukea tarvitseviin lapsiin ja nuoriin.

### 5.6.2 Toimenpideohjelma

Muuramelaiset lapset ja nuoret kutsutaan määräaikaisiin suun terveystarkastuksiin. Hoito tapahtuu jatkossakin kouluhammashoitolassa. Lapsille, joilla on erityinen riski sairastua suun sairauksiin, järjestetään tehostettua ehkäisevää suun hoitoa, kuten yksilöllisiä tarkastuksia ja harjausopetusta.

Lasten ja nuorten omahoidon toteutumista seurataan plakkikoodeilla, jolloin joka tarkastuskäynnillä jäännösplakin määrä rekisteröidään. Tupakoinnin aloittamisen ehkäisy kohdennetaan viidesluokkalaisille ja tupakoinnin ja päihteiden käyttö otetaan puheeksi tarkastuskäyntien yhteydessä. Määräaikaistarkastusten yhteydessä ja tehostetuilla suun hoidon käynneillä lapset ja nuoret saavat ohjeita oman suun terveytensä ylläpitämiseksi. Kouluissa järjestetään terveystarkastusta suun hoidosta ja yhdessä päihdetyöryhmän kanssa terveystapahtuma vuosittain. Terveiden edistämiseksi huomioidaan myös perhe ja sen erityispiirteet. Määräaikaisista suun terveystarkastuksista poisjääneiden tuen tarve selvitetään yhteistyössä neuvolan ja kouluterveydenhuollon kanssa.

Moniammatillisen yhteistyön avulla ja vanhempien kanssa yhdessä luodaan perusta hyvinvoinnille ja terveydelle jo varhaisessa lapsuudessa. Suun terveydenhuolto on mukana perhevalmennuksissa ja seurakunnan järjestämässä Vauvapiirissä. Yhdessä neuvola- ja kouluterveydenhuollon sekä oppilashuollon ja varhaiskasvatuksen kanssa edistetään terveellisen elinympäristön muodostumista. Yhteistyötä lisätään myös kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

## 6 Lasten ja perheiden tuen palvelut

### 6.1 Perustehtävä

Lasten, nuorten ja vanhempien hyvinvointia tuetaan tuottamalla psykologi- ja koulukuraattoripalveluita, perhetyötä sekä etsivää nuorisotyötä siten, että asiakkaat saavuttavat palvelut helposti, työ on ammatillisesti korkealaatuista, työmuodoiltaan monipuolista ja monialaisesti toteutettua. Työtä kehitetään aktiivisesti asiakkaiden muuttuvien tarpeiden mukaan. Perheneuvolapalvelut, jotka ostetaan Jyväskylän kaupungilta, tukevat lasten ja perheiden psykososiaalista hyvinvointia omien peruspalveluiden rinnalla.

### 6.2 Nykytilan kuvaus

Oppilashuollossa vastataan koulupsykologi- (2hlö) ja koulukuraattorityönä (2hlö) psykososiaalisten ennaltaehkäisevien ja oppilashuoltoon määriteltyjen palveluiden tuottamisesta ja kehittämisestä esi- ja perusopetuksessa sekä lukiokoulutuksessa oleville lapsille ja nuorille. Yhden psykologin työstä 50% JYTE:n ostamana kohdistuu kaikille alle kouluikäisille lapsille pohjautuen yhteistyöhön neuvolan ja varhaiskasvatuksen kanssa. Vanhemmuuden tukeminen sekä yhteistyö muiden lasten ja nuorten elinpiiriin kuuluvien tahojen kanssa on keskeistä.

Perhetyössä kotiin vietävällä perheohjauksella (2 hlö) perheitä tuetaan erilaisissa elämän muutos- ja kriisitilanteissa. Perheohjauksesta 20% on ennaltaehkäisevää työtä ja 80% lastensuojelun avohuollon työtä. Kodin- ja lastenhoitotyössä (1hlö) 70 % on ennaltaehkäisevää ja 30 % lastensuojelun työtä.

Etsivässä nuorisotyössä (1hlö) tunnistetaan ja tuetaan alle 30 – vuotiaita nuoria ja aikuisia, jotka tarvitsevat vahvistusta elämönhallintataidoissaan, psykososiaalisessa hyvinvoinnissaan sekä ohjausta koulutukseen ja työelämään hakeutumisessa. Etsivällä nuorisotyöllä toteutetaan myös nuorisotakuuta.

## 6.3 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 6.3.1 Strategiset painopisteet

**Alle kouluikäisten lasten psykologyö** on ennaltaehkäisevää työtä yhteistyössä neuvolan ja varhaiskasvatuksen kanssa. Työ keskittyy lapsen kehityksen ja vanhemmuuden tukemiseen. Työskentelyssä tehostetaan työmuotojen kehittämistä perhekeskeisesti; parityö, kotikäynnit, ryhmätoiminnot sekä moniammatillinen lasten ja perheiden verkoston yhteistyö.

**Oppilashuollon** palvelujen, koulukuraattori ja – psykologyön, kehittämiskohteet ja toimenpideohjelma on kuvattu opiskeluhuolto-osiossa.

**Perhetyön** tavoitteena on tukea lasta ja perhettä omassa kehitysympäristössään ennaltaehkäisevästi ja perheen omia voimavaroja vahvistaen. Perhetyössä tehdään sekä ennaltaehkäisevää ja lastensuojelun avohuollon perhetyötä. Monimuotoisiin haasteisiin pyritään vastaamaan kehittämällä perhetyön toimintamalleja lasten ja vanhempien kasvun ja kehityksen turvaamiseksi.

Kaavaillut sosiaalihuoltolain (2015) uudistukset perheen oikeudesta saada kotipalvelua, perhetyötä, tukihenkilö- ja tukiperhetyötä ilman lastensuojelusiakkuutta tuovat paineita lisätä lapsiperheiden kotipalvelun ja perhetyön palveluja kuntalaisille.

**Etsivän työn** tavoitteena on nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen ohjaamalla nuorta ja vahvistamalla nuorten opiskelu- tai työelämävalmiuksia. Etsivää työtä on toteutettu opetus- ja kulttuuriministeriön hankeavustuksen tuella. Muuramen kunta osallistuu 2015 - 2016 nuorisotakuuta koskevaan kuntakokeiluun Jyväskylän kokeilun seuraajakuntana.

### 6.3.2 Toimenpideohjelma

**Alle kouluikäisten lasten psykologyössä** kehitetään alle kouluikäisten lasten perhekeskeistä työtä moniammatillisesti. Perustetaan yhteistyössä neuvolan, varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipalvelujen kanssa ryhmätoimintojen lapsille ja vanhemmille.

#### **Perhetyö**

Ennaltaehkäisevään perhetyöhön luodaan vertaistukea hyödyntävää ryhmätoimintaa lapsille, vanhemmille ja/tai perheille. Ryhmätoimintoja luodaan yhteistyössä neuvolan perhetyön ja oppilashuollon palveluiden kanssa.

Perhetyön ja lastensuojelun sosiaalityön työparityöskentelyä kehitetään siten, että perhetyöntekijät ovat työparina lastensuojelutarpeen selvitystyöskentelyssä. Perhetyön palveluprosessi selkeytetään ja kuvataan yhteistyökumppaneille ja perheille. Perhetyöhön luodaan tehostetun perhetyön toimintamalli.

Perhetyön ja lapsiperheiden kotipalvelujen työntekijöiden määrää joudutaan lisäämään suunnitelmakaudella, jos sosiaalihuoltolain kaavailtu uudistus toteutuu ja lapsille ja per-

heille ohjataan tukea riittävän varhain lapsen omaan kehitysympäristöön (lastensuojelun avohuoltopainotteisuus).

### **Etsivä työ**

Etsivä työ vakinaistetaan osaksi kunnan palveluja. Monipuolistetaan nuorten työpajatoimintaa, starttipaja tai vastaavien palvelujen ostaminen nuorten koulutukseen valmentamisen ja työmarkkina-aseman parantamiseksi. Aktivoidaan yrittäjiä ja kolmatta sektoria järjestämään työkokeilu-, työharjoittelu, oppisopimus- tai kuntouttavan työtoiminnan paikkoja nuorille

Nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toimintaa tehostetaan nuorten palvelujen suunnittelussa ja koordinoinnissa. Nuorisotakuuta koskeva kokeilulla tuetaan nuorisotakuun paikallista toteuttamista. Hyvinvoinnin integroitu toimintamalli -kuntakokeilu yhdistyy toimintaan siten, että nuorten asiakas ja palvelusuunnitelmien tekemistä järjeistetään asiakaslähtöisesti kokeilulainsäädännön mahdollistamissa puitteissa.

## **7 Lapsiperheiden sosiaalityö ja lastensuojelutyö**

### **7.1 Perustehtävä**

**Sosiaalityön tehtävänä** on osaltaan edistää perheiden toimintakykyä, toimeentulon edellytyksiä, sosiaalista kasvua sekä ylläpitää sosiaalista turvallisuutta ja parantaa elämisen laatua. Lapsi- ja perhepalveluiden lautakunnan alaiset tehtäväalueet tuottavat lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen palveluja, joilla turvataan lasten ja nuorten hyvinvointi sekä tuetaan lasten ja nuorten kasvua ja omaehtoista toimintaa.

**Lastensuojelun tarkoituksena** on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Kaikkien lastensuojelun toimenpiteiden tulee olla lapsen edun mukaisia. Lapsia ja vanhempia tulee kuulla ja informoida suunnitelmista ja päätöksistä ja mahdollisuuksien mukaan toimenpiteiden tulisi tapahtua yhteisymmärryksessä. Vuorovaikutuksen laatu on keskeinen tekijä haastavassa lastensuojelutyössä, perheiden kunnioittava ja ymmärtävä kohtaaminen ja mielipiteiden huomioiminen ovat hyvän palvelun laatutekijöitä.

### **7.2 Nykytilan kuvaus**

Lapsiperheiden sosiaalityötä tekee kolme sosiaalityöntekijää aluevastuupohjalta. Kunkin sosiaalityöntekijän alueella asuu n. 3200 asukasta. Sosiaalityöntekijän tehtäväkuvaan kuuluvat lastensuojelu ja harkinnanvarainen toimeentulotuki. Lapsiperhetyöhön sisältyvät myös lastenvalvojan palvelut (lasten isyys-, elatus- ja huoltajusasiat). Lastensuojelutyön tukena ovat lasten ja perheiden tuen palveluyksikön kaksi psykologia, kaksi perheohjaajaa, lapsiperhehoitaja (kodinholdollinen perhetyö) ja kaksi koulukuraattoria. Kahden perheohjaajan työajasta 80 % ja kotihoidon työntekijän työajasta 30 % kohdistuu lastensuojelun asiakasperheille. Virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystystä hoitaa Jyväskylän kaupungin sosiaalipäivystyksikkö, jonka toimintaan kriisikeskus Mobilessa mukana olevat kunnat osallistuvat kuntaosuuksilla. Keskeisiä ostopalveluja ovat Keski-Suomen perheneuvola, Keski-Suomen sijaishuoltoyksikkö ja erilaisia lastensuojelupalveluja tuottavat yksityiset palveluntuottajat.

Muuramen kunnan väestöstä 28 % on alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsiperhevaltaisessa kunnassa lastensuojeluasioiden määrä on ollut kasvussa ja lisäksi lastensuojelutyön tekemistä on valtakunnan tasolta ohjeistettu määrääjoilla ja tarkentuvilla säännöksillä esim. dokumentoinnista. Lapsiperheiden toimeentulotukiasiakkuus on säilynyt matalalla tasolla. Tehtäväkuvamuutoksella lapsiperheiden perustoimeentulotukityö on siirretty

etuussihteerille ja sosiaalityöntekijät tekevät harkinnanvaraisen tuen päätöksiä. Lakimuu- tokset ja lastensuojelun laatusuositus asettavat uusia vaatimuksia työn sisällölle ja työn- tekijöiden osaamiselle.

Lastensuojelun sijoitusten määrä on Muuramessa vähentynyt ja avohuollon tuen piirissä olevien lasten suhteellinen osuus noussut. Sijoitusten yhteismäärä oli 22 vuonna 2012, 16 vuonna 2013 ja arvio vuodesta 2014 on 15 lapsen sijoitusta. Syksyllä 2014 huostassa olevia lapsia on neljä. Vuonna 2013 ei tehty yhtään uutta huostaanottoa, vuonna 2014 on tehty yksi huostaanotto. Perhehoidon osuutta sijoituksissa on pystytty kasvattamaan, koska sijoituksen tarvetta on ollut pienemmällä lapsilla. Nuorten avohuollon sijoituksissa joudutaan usein käyttämään lähiseudun lastensuojelulaitoksia. Sijoitusmuodolla on mer- kittävä vaikutus sijaishuollon kustannuksiin. Toimeksiantosopimussuhteisessa perhehoi- dossa sijaishuollon kustannukset ovat 55 – 70 €/vrk, ammatillisessa perhekotihoitossa 170 – 200 €/vrk ja laitoshoidossa 240 – 460 €/vrk. Tällä hetkellä perhehoidon osuus on suuri (75 %) huostassa olevista lapsista.

Lastensuojelutarvetta aiheuttavat edelleen vanhempien mielenterveys- ja päihdeongel- mat ja lapsen oma käytös, esim. voimakas psyykinen oireilu. Aggressiivisuus, masen- nus ja itsetuhoisuus ovat olleet perusteena lastensuojelun tukitoimille. Psyykkisen oirei- lun pohjalta perheitä ohjataan lapsi- tai nuorisopsykiatrisen avun piiriin. Nuoren van- hemmille tarjotaan vahvaa, ilta-aikaistakin tukea nuoren kanssa selviytymiseen ja nuo- ren voimavaroja vahvistetaan henkilökohtaisella tuella. Nuoren tilanteessa vahvat, oikea- aikaiset tukitoimet ovat usein riittäviä tilanteen rauhoittamiseksi.

Lastensuojelutyössä on pyritty vahvaan ja monipuoliseen avohuollon tukitoimien käyttä- miseen lasten sijoitusten ehkäisemiseksi. Kunnan perhetyön lisäksi on ostettu usealle lapselle perhetyön ja tukihenkilön palveluja yksityisiltä palveluntuottajilta. Avohuollon palveluista kertyy myös kustannuksia, mutta ne ovat lyhytaikaisempia ja pienempiä kuin sijaishuollon kulut. Myös jälkihuollossa olevat 18 - 20 -vuotiaat nuoret ovat tarvinneet tuettua asumista tai muuta vahvaa tukea itsenäisen selviytymisensä tueksi.

## 7.3 Kehittämis ehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 7.3.1 Strategiset linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön (2014) lastensuojelun laatusuosituksessa nostetaan esiin lastensuojelutyön laadun kannalta tärkeitä asioita. Keväällä 2014 STM julkaisi Toimiva lastensuojelu –toteuttamissuunnitelman vuosille 2014 – 2019. Suunnitelmassa esitetään yhdeksän toimenpidekokonaisuutta, jotka käynnistetään vuosien 2014 – 2015 aikana ja neljä toimenpidettä vuosina 2015 – 2019. Lastensuojelun laatusuositus on suunnattu ensisijaisesti lastensuojelupalveluiden toteuttamisen, arvioinnin, kehittämisen ja johtami- sen tueksi kunnille. Lapsi on suosituksen keskiössä. Suosituksen viisi läpäisevää periaa- tetta ovat:

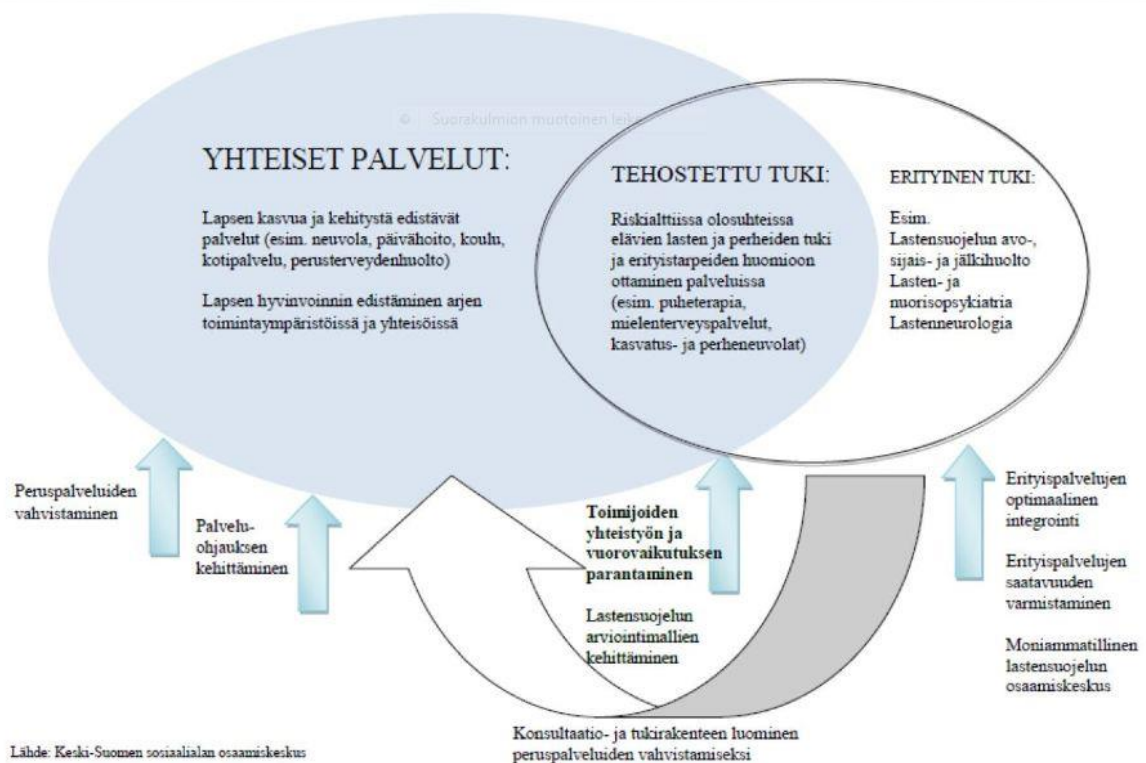
Asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, lapsen etu, vuorovaikutus, ammattihenkilöstön työn laatu ja vastuulliset päätökset ja työkuluttuuri

Suosituksia kuntien lastensuojelutyöhön on laadittu neljälle sisällölliselle alueelle, yhteen- sä suosituksia on 27. Sisällölliset alueet ovat osallisuus lastensuojeluasiassa, lapsilähtöi- nen palvelujärjestelmä, osaavat ammattilaiset ja moniulotteinen arviointi.

Lastensuojelun laatusuositus ohjaa vahvasti kunnassa tehtävää lasten ja perheiden hy- vinvointityötä. Myös tulevat lainsäädäntömuutokset (sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelula- ki) vaikuttavat siihen, miten lapsiperheiden tarvitsemia palveluja kunnassa organisoidaan ja resursoidaan. Uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on vahvistaa peruspalveluja ja vä-

hentää korjaavien toimenpiteiden tarvetta. Lapsiperheille tulisi lain mukaan oikeus kotipalveluun, perhetyöhön, tukihenkilöihin ja –perheisiin ilman lastensuojelun asiakkuutta. Ennakkotietojen mukaan lain on tarkoitus tulla voimaan huhtikuussa 2015.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaki uudistaa Keski-Suomen maakunnan palvelurakenteita, -tuotantoa ja –prosesseja vuodesta 2017 alkaen. Keski-Suomen Sote –hankkeessa selvitetään ja suunnitellaan uusia organisaatorakenteita ja palvelujen tuottamistapoja. Lasten ja perheiden ja lastensuojelupalveluissa muutoksen tavoitteena on hyvän lapsuuden rakentaminen ja tukeminen lapsen luonnollisissa kehitysyhteisöissä ja niiden keskeisissä kasvatuskumppanuuksissa. Keski-Suomen toimintamallissa halutaan lisätä ennaltaehkäisevien palveluiden vaikuttavuutta ja siirtää painopistettä korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään. Peruspalveluja halutaan kehittää niin, että yhä harvempi perhe ohjautuu lastensuojelun asiakkaaksi. Peruspalveluja tuetaan tehostetulla tuella ja erilaisilla konsultaatorakenteilla.



**Kuva 5. Alustava ehdotus: Lasten ja perheiden palvelujen prosessi Keski-Suomen uudella sote-alueella**

Lähde: Keski-Suomen Sote 2020 hankesuunnitelma 30.9.2013

Muuramen kunnan menestyksen ja hyvinvoinnin strategiassa vuosille 2008 – 2015 painottuu erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin panostaminen. Strategiassa on päämääräksi asetettu perheiden hyvä elämä ja lasten tasapainoinen kasvu, syrjäytymisen estäminen, osallisuuden edistäminen ja sosiaalisten verkostojen rakentaminen, ylläpitäminen ja vahvistaminen.

Lastensuojelulain mukaan perheitä tulee tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tavoite on käsitellä lapsen asioita hänen arkiympäristössään niin, ettei lastensuojelutoimenpiteiden tarvetta synny. Lasta ja perhettä pyritään ensisijaisesti tukemaan omassa kodissa ja avohuollon tukitoimin. Mikäli lapsi joudutaan tukitoimista huolimatta sijoittamaan, on perhehoito sijoitusmuotona ensisijainen.

### **Lapsiperhe- ja lastensuojelutyön keskeisiä strategisia tavoitteita ovat:**

- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointisuunnitelma ohjaa kunnan hyvinvointityötä.
- Organisaatiouudistuksella tuetaan ennalta ehkäisevän lapsiperhetyön tekemistä. Lasten ja perheiden tuen ja sosiaalipalveluiden palvelukokonaisuudet tekevät säännöllistä yhteistyötä palvelujen järjestämisessä.
- Lastensuojelutyössä avohuoltopainotteisuus on johtava periaate. Lasten ja nuorten sijoituksia pyritään ehkäisemään riittävän varhain ja vaikuttavasti tarjotuilla avohuollon tukitoimilla.
- Lasten sijaishuollossa lisätään lasten perhehoidon osuutta, tavoitteena on, että 40 % lapsista on sijoitettu perhehoitoon.
- Lastensuojelutyötä tehdään laadukkaasti lastensuojelulain ja laatusuosituksen mukaisesti.
- Lapsiperheiden kotipalvelua/palvelusetelitoimintaa kehitetään liittyen sosiaalihuoltolain uudistukseen.

#### **7.3.2 Toimenpideohjelma**

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointisuunnitelma laaditaan vuosille 2015 – 2018. Suunnitelma nivelletään yhteen kuntastrategian kanssa. Lastensuojelutyön sisältöön tulevana vuosina vaikuttavat lainsäädännön muutokset ja palvelujen tuotantoratkaisut, jotka eivät vielä ole tiedossa.

Lapsiperhetyön ja lastensuojelun keskeiset painopisteet ja toimenpiteet ovat em. strategisten tavoitteiden pohjalta seuraavat:

- **Lastensuojeluilmoituksen tekijä mukaan lapsen prosessiin.** Lastensuojeluilmoituksen tehnyt ammattilainen tai muu viranomainen otetaan tarvittaessa määrin mukaan lapsen asian selvittämiseen ja tuen tarjoamiseen. Lastensuojelu vastaa ilmoittajataholla saaneensa lastensuojeluilmoituksen ja antaa asiaa hoitavan työntekijän nimen ja yhteystiedon.
- **Lapsen ja perheen oikeus vuorovaikutukseen työntekijän kanssa turvataan.** Lastensuojelulakia on 1.1.2014 alkaen muutettu siten, että aktiivisen työskentelyvaiheen aikana lapsi tapaa vastuusosiaali-työntekijäänsä vähintään kaksi tuntia kuukaudessa. Lapselle ja perheelle taataan mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen, lasta ja hänen vanhempiaan tavataan henkilökohtaisesti ja säännöllisesti kuukausittain. Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työajasta vähintään puolet tulee käyttää lasten ja perheiden kohtaamiseen.
- **Lastensuojelun dokumentointityön turvaamiseen panostetaan.** Lastensuojelulain mukaan asiakkaana olevalle lapselle tulee tehdä asiakassuunnitelma ja lastensuojelun asiakirjoihin tulee kirjata kaikki lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot. Työntekijöiden dokumentointi-velvollisuuden turvaamiseksi on tehty tehtävä- ja resurssimuutoksia siten, että lapsiperheiden perustoimeentulotukipäätösten tekeminen on siirretty etuussihteerin tehtäväksi vuoden 2014 aikana. Sosiaalityöntekijät tekevät harkinnanvaraisen toimeentulotuen päätökset. Perustoimeentulotuki on 1.1.2017 siirtymässä Kelan vastuulle, mutta kuntien työntekijöille jää harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntäminen.



- **Lastensuojelun työntekijöiden tukipalvelut.** Lastensuojelun työntekijöiden tueksi tulee järjestää juridista, psykologista ja psykiatrista osaamista. Oman kunnan psykologit ovat sosiaalityöntekijöiden yhteistyökumppaneita asiakasasioissa tarpeen mukaan. Psykologeja voi myös konsultoida yleisemmissä asioissa, esim. lapsen kehitykseen liittyen. Yhteistyö erikoissairaanhoidon lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa on asiakastilanteiden kautta tiivis, sosiaalityötä kutsutaan lapsen hoitoneuvotteluihin. Lisäksi koulujen ja lastensuojelun käyttöön ostetaan lastenpsykiatrista konsultaatiota. Juridisen konsultaation hankintamahdollisuutta selvitetään. Myös lastensuojelutyöntekijöiden yksityispalvelujen hankintaosaamista lisätään.

- **Tehtävänjaon kehittäminen.** Lastensuojelutarpeen selvityksiä tehdään jatkossa tarvittavilta osin työparityöskentelynä sosiaalityöntekijän ja perheohjaajan kesken.

- **Avohuoltopainotteisuus työssä säilytetään.** Keskeinen avohuollon resurssi on perhetyö, jonka käytöllä voidaan ehkäistä sijoituksia. Perhetyötä ostetaan myös ostopalveluna, kun tarvitaan erityistä ammattitaitoa, tehostettua perhetyötä tai työskentelyä ilta-aikaan tai viikonloppuna. Perhetyö ja lapsiperhehoitajan työpanos on merkittävä avohuollon tukitoimi perheille ja näiden resurssien lisääminen jatkossa tulee harkittavaksi.

- **Lapsen tai nuoren sijoittamisen** yhteydessä selvitetään kaikki vaihtoehdot tehdä sijoitus perhehoitoon.

- **Yhteistyö ja toimintojen kehittäminen.** Lasten ja perheiden tuen palvelukokonaisuus ja Sosiaalipalveluiden palvelukokonaisuus pitävät kaksi kertaa vuodessa kehittämispäivän yhteistyön kehittämisen ja yhteisten tavoitteiden suunnittelun merkeissä.

- **Lastensuojelun laatusuositus.** Lastensuojelutyössä seurataan valtakunnallisen ohjauksen pohjalta lastensuojelutyön laatusuositusta ja sen toimenpiteiden täytäntöönpanoa sekä toteutetaan tarvittavat muutokset käytännön työssä.

- **Kolmas sektori lastensuojelutyön tueksi.** Hyödynnetään kolmannen sektorin eri järjestöjen lastensuojelun palveluja kunnan oman työn tukena.

- **Sosiaalihuoltolain (2015) uudistukset toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.** Sosiaalihuoltolain tavoitteena on mahdollisimman tehokas ja lyhytaikainen tuki. Kotipalvelu koetaan "normaalipalveluksi" ja oikea-aikaisena se voi edistää perheen selviytymistä ilman lastensuojelun tukitoimia. Lakiin on lisätty perheiden oikeus saada kotipalvelua, kun se on välttämätöntä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Perhetyö, tukihenkilöt ja -perheet sekä vertaisryhmätoiminta tulee olla perheiden käytettävissä ilman lastensuojelun asiakkuutta. Lain voimaantulosta ei ole vielä tarkkaa tietoa.

## 8 Vammaispalvelut

### 8.1 Perustehtävä

Vammaispalveluilla pyritään edistämään asiakkaan ja hänen läheistensä elämänlaatua turvaamalla asiakkaan tarvitsema hoito ja huolenpito sekä tukemaan asiakkaan kuntoutumista, omatoimista selviytymistä ja itsenäisyyttä. Lapsen ja perheen palveluohjauksesta vastaa vammaispalvelun ohjaaja. Palveluohjaukseen kuuluvat tiedottaminen, neuvonta, ohjaus ja palvelusuunnitelmatyö. Vammaispalvelulain ja -asetuksen mukaisia etuuk- sia myönnetään vammaisen lapsen perheelle tarpeen mukaan. Kehitysvammahuollossa noudatetaan lakia ja asetusta kehitysvammaisten erityishuollosta.

## 8.2 Nykytilan kuvaus

Vammaispalveluiden asiakasperheet muodostuvat pääosin kehitysvammaisten lasten perheistä. Muut kuin kehitysvammaiset lapset pysyvät usein pitkään erikoissairaanhoidon piirissä jolloin sieltä käsin hoidetaan myös etuuksien hakeminen, ohjaus ja neuvonta. Kunnan palveluista tiedottaminen korostuu kuitenkin myös näiden perheiden kohdalla.

Eryistä tukea tarvitsevien kehitysvammaisten lasten perheitä on Muuramessa tällä hetkellä noin 20. Näitä perheitä voidaan tukea esimerkiksi tilapäishoidon järjestelyillä kotiin tai kodin ulkopuolelle. Perhe voi myös hakea omaishoidon tukea, asunnonmuutostöitä, asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita tai kuljetuspalveluja.

Peruskoulun erityisen tuen oppilaiden ja perheiden tueksi vammaispalveluista voidaan jalkautua jo ennen peruskoulun päättymistä, jotta siirtyminen toisen asteen oppilaitokseen ei aiheuttaisi palveluverkostosta tippumista.

## 8.3 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 8.3.1 Strategiset linjaukset

Palveluohjaustyöhön panostetaan sekä perheiden hyvinvointia tuetaan. Toimintaprosesseja kehitetään selkeiksi ja sisäistä tiedotusta lisätään. Päätöksentekoa on nopeaa.

### 8.3.2 Toimenpideohjelma

Palveluohjaus:

Vammaispalvelun ohjaaja pyydetään matalalla kynnyksellä perheiden kanssa tehtävään työhön tai konsultoidaan palveluista, jos perheen tilanteen kannalta se on tarkoituksenmukaisempaa. Perheiden palveluohjauksella pyritään varmistamaan, että perhe saa kunakin kokonaistilanteeseen sopivat ja oikea-aikaiset palvelut nopeasti ja selkeästi. Yläkouluikäisten lasten ja nuorten kohdalla palveluohjaustyöllä vahvistetaan nuoren oman mielipiteen muodostumista ja oman elämän hallintaa. Palvelusuunnitelma laaditaan kaikille vammaispalvelun alle 18-vuotiaille asiakkaille jotka sen tarvitsevat.

Tilapäinen hoito:

Tilapäisen hoidon myöntämisen tavoitteena on lisätä perheen jaksamista ja tarjota perheelle hengähdys hetki vammaisen lapsen hoidosta sekä samanaikaisesti antaa muille sisaruksille mahdollisuus omaan aikaan vanhempien kanssa. Vammaisen lapsen perheenjäseniltä vaaditaan paljon ymmärrystä ja joustoa, koska usein erityislapsella on paljon tarpeita joiden varjoon herkästi perheen vammattomat sisarukset jäävät. Erityislastenvahti ELVA, omaishoidon sijaisopimus tai tilapäinen hoito perhehoidossa ovat ensisijaiset tukimuodot.

Sisäinen tiedottaminen:

Vammaispalvelun ohjaaja osallistuu aktiivisesti yhteistyöpalaveriin ja kunnan sisäisten kehittämissyöryhmien toimintaan tuoden vammaisten lasten perheiden ääntä ja tarpeita kuuluviin kaikissa peruspalveluissa huomioitavaksi. Ensisijaisesti vammaisen lapsi käyttää tavallisia neuvola- ja perusterveydenhuollon palveluita niin pitkälle kuin se on mahdollista. Vammaispalvelun ohjaajan palveluihin kuuluu myös sisäinen tiedottaminen sekä konsultoiva työ muille sivistys- tai sosiaalitoimen työntekijöille kun kyseessä on vammaisen lapsi tai nuori.

## 9 Vapaa-aikapalvelut

### 9.1 Liikuntapalvelut

#### 9.1.1 Perustehtävä

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda edellytykset seuratoiminnalle, järjestää liikunta-toimintaa sellaisille ryhmille, jotka jäävät seuratoiminnan ulkopuolelle, aktivoida kuntalaiset liikuntaharrastusten pariin sekä yhteistyössä teknisten palveluiden kanssa toteuttaa monipuoliset liikunnan olosuhteet kuntalaisten käytettäväksi. Painopistealueena on lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi.

#### 9.1.2 Nykytilan kuvaus

Toiminnan tavoitteena on edistää eri väestöryhmien mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa, väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä fyysistä toimintakykyä sekä lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Tavoitteena on saada kuntalaiset harrastamaan liikuntaa vähintään terveysliikunnan tasolla ja ennaltaehkäistä sairauksia ja näin saada taloudellisia säästöjä terveys- ja perhepalveluissa. Toiminnan painopistealueina ovat lapset, nuoret ja lapsiperheet ja ne kuntalaiset, jotka jäävät seuratoiminnassa vähemmälle tai kokonaan ulkopuolelle.

Urheiluseuratyötä sekä kylä- ja asukasyhdistyksiä tuetaan avustuksin ja järjestöjen kanssa tehdään hyvinvointia edistäviä yhteistyöprojekteja.

Liikunnan harrastamisen olosuhteita kehitetään ja kunnossapidetään siten, että kuntalaisille on mahdollisuus huolehtia hyvinvoinnistaan. Merkittävimmät meneillään olevat liikuntapaikkojen kehittämistoimenpiteet ovat uimahalli-kuntosalin peruskorjaus (valmistuu syksyllä 2015) ja koulumäen lähiliikuntapaikkojen kehittämishanke (2014 - 2017). Mäkelänmäen ja Nisulanmäen oppilaat ovat päässeet vaikuttamaan vuonna 2014 käynnistyneen koulumäen lähiliikuntapaikkojen suunnitteluun.

## 9.2 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 9.2.1 Strategiset linjaukset

Edistetään lasten ja nuorten mahdollisuuksia harrastaa liikuntaa tavoitteena hyvinvointi, terveys ja fyysinen toimintakyky. Urheiluseuratyötä tuetaan avustuksin ja yhteistyöprojektein. Liikuntapaikkarakentamisella ja kunnossapidolla huolehditaan, että kunnassa on monipuoliset mahdollisuudet liikunnan harrastamiseen.

### 9.2.2 Toimenpideohjelma

Lapset, nuoret ja perheet halutaan liikkumaan laajan yhteistyön avulla. Muuramelaiset urheiluseurat ja järjestöt ovatkin ottaneet ison roolin toiminnan järjestämisessä. Valtaosa lasten liikuntaryhmistä on urheiluseurojen toimintaan. Seurojen aktiivisen toiminnan ansiosta tarjonta on myös monipuolista.

Liikuntaharrastuksen kehittämishaasteena ovat lapset ja nuoret, jotka eivät harrasta oman terveytensä kannalta riittävästi/laisinkaan liikuntaa. Liikalihavuuteen ja muihin liikkumattomuuden ja liiallisen istumisen aiheuttamiin ongelmiin vastataan lähivuosina mm. harrastekerhotoiminnan laajentamisella (järjestöt organisoijana mukaan), Liikkuva koulu -toiminnan käynnistämällä (Liikkuva Muurame) sekä kehittämällä välitunti- ja koulumatkaliikuntaa.

Nuorisopalvelut järjestävät nuorille liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta lisääviä tapahtumia ja retkiä. Seurakunnan varhaisnuorisotyö järjestää urheiluseuraan kuulumattomille lapsille liikuntakerhoja. Koulun liikunnallinen iltapäivätoiminta tarjoaa myös tärkeän osan fyy-

sisen aktiivisuuden mahdollisuuksien tarjonnassa. Lapset, nuoret ja perheet halutaan liikkumaan laajan yhteistyön avulla.

Seuratyötä tuetaan avustuksin ja yhteistyöprojektein. Avustusta myönnettäessä painotetaan lasten ja nuorten liikunnan osuutta. Nuoria kannustetaan tavoitteelliseen kilpaurheilun harrastamiseen urheilustipendien ja tunnustuspalkintojen avulla. Kyläyhdistysten ja asukasyhdistysten liikuntatoimintaa tuetaan mahdollisuuksien mukaan. Tuen painopisteenä ovat perheliikuntatapahtumat.

Sisäliikuntapaikat tarjotaan uimahallia ja kuntosalia lukuun ottamatta maksutta kaikille alle 18 -vuotiaille muuramelaisille ohjattuun liikuntaan. Lisäksi muuramelaisille urheiluseuroille, jotka järjestävät ohjattua nuorisotoimintaa, myönnetään tilavuokra-avustusta aikuisten tilavuokrien osalta. Järjestelmä kannustaa järjestöjä lasten ja nuorten toiminnan järjestämiseen. Ulkoliikuntapaikat ja -kentät ovat kaikille muuramelaisille maksuttomia.

Uimahallin käyttäjistä puolet on lapsia ja nuoria (n. 20 000). Hyvin järjestetyt uimakoulut ja koululaisten uinninopetus ovat taanneet sen, että muuramelaisten 6 -luokkalaisten uimataito on todella korkealla tasolla (97,0 %/2012, 96,2 %/2013 ja 98,71 %/2014). Koulujen uinninopetus järjestetään alaluokkien ja esikoulun oppilaille. Opetus- ja liikuntapalveluiden yhteistyöllä oppilaiden uimataito pyritään pitämään samalla tasolla jatkosakin. Lisäksi liikuntapalvelut järjestää uimahallissa uimakouluja yli 5 -vuotiaille lapsille sekä talvikaudella alle kouluikäisille vesileikki- ja vesikerhotoimintaa.

Olosuhteissa tärkeitä kehittämiskohteita ovat varsinaisten liikuntapaikkojen lisäksi myös koulupihojen suunnittelu liikkumista edistäviksi kouluajan ulkopuolella kaikille avoimiksi lähiliikuntapaikoiksi, pyöräteiden ja pyöräily- ja latureittien kehittäminen sekä puisto- ja liikunta-alueiden huomiointi kaavoituksessa. Keskeinen tavoite on myös kehittää Koulu-  
mäen alue toimivaksi liikunnan ja hyvinvoinnin keskuksiksi uimahalli-kuntosalin peruskorjauksen jälkeen.

## 9.3 Nuorisopalvelut

### 9.3.1 Perustehtävä

Kunnallisen nuorisotyön tarkoituksena on edistää ja tukea nuoren tasapainoista kasvua sekä tarjota virikkeitä ja vaihtoehtoja päihdeettömään vapaa-aikaan. Nuorisotyö tukee vanhempien ja koulujen kasvatustyötä yhteistyön kautta painopistealueina lasten ja nuorten hyvinvointi. Tavoitteena on aktiivinen ja vastuullinen nuori, jonka kautta turvataan kunnan tulevaisuus ja jatkuvuus.

### 9.3.2 Nykytilan kuvaus

Kunnan nuorisotyötä toteuttaa kaksi (2) nuoriso-ohjaajaa seutukunnallista ja moniammatillisia verkostoja hyödyntäen. Paikallista yhteistyötä tehdään mm. koulun, sosiaalipalveluiden, seurakunnan ja järjestöjen kanssa. Painopiste on ennaltaehkäisevässä kasvatustyössä ja pääasiallinen kohderyhmä on 13 -17-vuotiaat nuoret. Syksyllä 2014 käynnistettiin kokeiluluonteisesti tilatoiminta varhaisnuorille(5-6 lk.).

Työmuotoina ovat nuorisotila- ja kouluyhteistyö, pienryhmät, tapahtumat, retket, leirit ja mahdollisuuksien mukaan kansainvälisyyskasvatus. Nuorisotyö on myös mukana tekemässä ennalta ehkäisevää päihdetyötä työmuotoina mm. tapahtumien järjestäminen ja katupartiointi. Lisäksi työhön kuuluvat yhteistyö vanhempien kanssa sekä bänditoiminta.

Seurakunnan varhaisnuorisotyö järjestää toimintaa alakouluikäisille lapsille. Toimintamuotoina ovat kerhot, koulutyö, erilaiset retket ja leirit lapsille ja perheille. Partio on suunnattu kaiken ikäisille kouluiästä lähtien. Seurakunnan nuorisotyön tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa nuorten seurakuntayhteyttä ja toimia positiivisena osana nuorisokulttuuria Muuramessa. Nuorisotyön tehtävänä on kristillinen kasvatustyö. Seurakunnan nuorisotyö järjestää erilaista vapaa-ajan toimintaa; nuorteniltoja, ryhmätoimintaa, koulupäivystystä, leirejä ja retkiä. Rippikoulutyö tavoittaa ikäluokasta noin 96 %. Rippikoulutyö järjestää vuosittain myös isokoulutuksen. Tavoitteena on saada osallisuuden kautta nuoret sitoutumaan seurakunnan toimintaan ja hartauselämään.

## 9.4 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 9.4.1 Strategiset linjaukset

Muuramen nuorisopalvelut toteuttavat paikallista nuorisotyötä nuorisolain mukaisesti. Tehdään tiivistä yhteistyötä mm. koulun, sosiaalipalveluiden, seurakunnan ja järjestöjen kanssa. Painopiste on ennaltaehkäisevässä kasvatustyössä ja pääasiallinen kohderyhmä on 13 -17-vuotiaat nuoret. Ensiarvoisen tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi on jatkosakin henkilöstöresurssien (2) säilyminen nykyisellä tasolla nuorisopalveluissa.

### 9.4.2 Toimenpideohjelma

Kunnan nuorisotilat on tarkoitettu pääasiassa 13 -17 -vuotiaille nuorille. Tila on avoinna kolme iltaa viikossa ja paikalla on pääsääntöisesti kaksi ohjaajaa, mikä lisää tilojen turvallisuutta ja yksilöohjauksen mahdollisuutta. Syksyllä 2014 käynnistettyä varhaisnuorten (5-6 lk.) tilatoimintaa jatketaan.

Nuorten osallisuutta toteutetaan v. 2010 perustetun nuorisovaltuustotoiminnan (Myrsky), nuorisotilan tilatoimikunnan ja nuorisofoorumien avulla. Nuorten osallisuus huomioidaan niin perus- kuin hanketyöissäkin. Muuramelaisten järjestöjen kanssa v. 2011 aloitettuja säännöllisiä järjestötapaamisia (2 krt. / vuosi) jatketaan.

Paikallisille nuorisotoimintaa järjestäville yhdistyksille myönnetään vuosittain yleis- ja kohdeavustusta. Nuorisotilalla olevaa kokoustilaa muuramelaisilla järjestöillä on mahdollisuus käyttää maksutta.

Tärkeä paikallinen yhteistyötaho on Nuorten Yrittäjäyystalo Innola, jonka kanssa toteutetaan mahdollisuuksien mukaan nuoria osallistavia hankkeita. Lisäksi järjestöltä ostetaan työpanosta nuorisovaltuuston toiminnan toteuttamiseen ja nuorten ohjaamiseen sekä tapaus- ja hankekohtaisesti mm. kesätyöllistettävien koulutukseen sekä lasten ja nuorten toimintojen kehittämishankkeisiin.

Erytisnuorisotyön osalta nuorisohjaaja on mukana Nisulanmäen koululla erityistä tukea tarvitsevien nuorten joustavan perusopetuksen toiminnassa. Pienryhmätoimintaa ja yksilöohjausta järjestetään erityistä tukea tarvitseville nuorille mm. erilaisen hanketoiminnan avulla.

Nuorten kesätyöllistämistä jatketaan yhteistyössä muuramelaisten yrittäjien ja muiden työllistävien tahojen kanssa. Vuosittain tavoitteena on tarjota n. 70 - 80:lle peruskoulusta valmistuvalle nuorelle kahden viikon kesätyökokemus.

Sosiaalisen median osuus ja monitahoisuus on laajentunut nuorisotiedotuksessa. Nuorisopalveluissa on pystytty vastaamaan näihin haasteisiin ja nuoria ohjataan sosiaalisen median käytössä. Lisäksi nuorisohjaajat tekevät viikoittain koulupäivystystä ja tiedot-

tavat aktiivisesti toiminnasta sekä Muuramelaisen että sosiaalisen median välityksellä.

## 9.5 Kirjastopalvelut

### 9.5.1 Perustehtävä

Kirjastopalvelujen tarkoituksena on osana kunnan tietoverkkoa ja alueellista ja valtakunnallista kirjastoverkkoa luoda edellytyksiä kuntalaisten rikkaaseen ja virikkeelliseen elämään tiedon ja elämysten kautta koulutuksessa, työssä ja vapaa-aikana.

### 9.5.2 Nykytilan kuvaus

Muuramen pääkirjasto toimii keskustassa, lisäksi kirjastolla on sivutoimipiste Niittyahon koululla. Pääkirjasto on avoinna keskimäärin 40 tuntia viikossa, Niittyaho kouluvuoden aikaan keskiviikkoisin klo 9-13. Isolahden alueen koululaisia palvelee ostopalveluna Jyväskylän kirjastoauto. Kirjaston siirtokokoelmia toimitetaan Kinkomaan koululle, sekä päiväkodeille tarpeen mukaan.

Kirjastoaineiston hankinnassa painopiste on lasten- ja nuortenkirjallisuudessa. Muuramen kirjasto on mukana Keski-Suomen kirjastojen muodostamassa Keski- kirjastoverkossa, joka mahdollistaa aineistojen lainaamisen koko verkoston kokoelmista.

Muuramen kirjasto tarjoaa kirjastonkäytön opetusta 1. sekä 3.-6. luokkien oppilaille. Ensimmäisellä luokalla koululaiset opettelevat kirjaston käyttöä ja saavat lukemiseen innostavia kirjavinkkejä. 3.-6.-luokkalaisille tutuksi tulevat kirjaston luokitusjärjestelmä ja hyllyjärjestys sekä kirjaston verkkopalvelut. Ohjattua tiedonhaun opetusta järjestetään pyydettäessä myös yläluokkien oppilaille. Kirjavinkkausta tehdään resurssien mukaan. Koululuokat ja päivähoitoryhmät voivat käyttää kirjastoa myös aamupäivisin kirjaston ollessa suljettuna.

Päivähoitoikäisille järjestetään mahdollisuuksien mukaan satutunteja, ja muita lukemisharrastukseen innostavia oheistapahtumia yhteistyössä eri tahojen kanssa. Kumppaneina voivat olla kunnan kulttuuritoimi, nuorisotoimi tai esim. paikallinen Pohjola-Norden yhdistys.

## 9.6 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 9.6.1 Strategiset linjaukset

Kirjastopalvelut tuottavat lasten ja nuorten kirjastopalveluja kirjastolain ja -asetuksen mukaisesti. Kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetuksen tavoitteena on kirjaston palvelut tunteva lapsi ja nuori, jolle kirjasto on tuttu ja turvallinen paikka, josta löytyy apua opiskelun tueksi ja vapaa-ajan viettoon

Kouluikäisten lasten ja nuorten kirjastopalvelujen suhteen tehdään tiivistä yhteistyötä kaikkien paikkakunnalla toimivien koulujen kanssa. Kirjaston ja koulun yhteistyömuodot sekä kirjaston koululaisille tarjoamat palvelut pyritään kirjaamaan Kulttuurikello-ohjelman lisäksi myös paikallisiin opetussuunnitelmiin.

Varhaiskasvatukseen lapset huomioidaan järjestämällä perhepäivähoitajille ja päiväkodeille mahdollisuuksia kirjastoon tutustumiseen ja kirjastossa asioimiseen myös varsin naisten aukioloaikojen ulkopuolella. Painopiste on kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetuksessa sekä lukemisharrastukseen innostamisessa.

Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää aineistonhankinta- ja henkilöstöresurssien turvaamista kirjastossa.

### 9.6.2 Toimenpideohjelma

Kirjastopalvelujen tavoitteena on tehdä kirjastosta lapsille ja nuorille tuttu paikka ja saada jatkumoa kirjaston käyttöön ja kirjallisuuden harrastamiseen.

Kirjasto tutuksi -kuvaus:

- Alle kouluikäiset tulevat kirjastoon päivähoitoryhmänsä kanssa. Tavoitteena on lastenosastoon tutustuminen
- 1. luokalla tullaan opettajan kanssa opastetulle vierailuille. Tällöin hankitaan useimmiten myös kirjastokortti. Kirjaston henkilökunta opastaa kirjastonkäytön pelisääntöihin ja sopivan lukemisen hakemiseen. Luokat käyvät useita kertoja lukuvuoden aikana myös lainaamassa.
- 3.-6. -luokkien ohjatuilla kirjastokäynneillä oppilaille tulevat laajemmin tutuksi kirjasto ja sen palvelut: eri osastot ja aineistot, aineistojen luokitus- ja järjestämisperiaatteet, tiedonhaku sekä verkkokirjaston palvelut. Lisäksi kullekin luokka-asteelle tarjotaan mahdollisuus osallistua lukudiplomiaiheiseen kirjavinkkaukseen.

Päivähoito- ja koululaisryhmillä on mahdollisuus tulla asioimaan kirjastoon myös aamu- päivisin ennen kirjaston avaamista.

## 9.7 Kulttuuripalvelut

### 9.7.1 Perustehtävä

Kulttuuripalvelut ovat osa kuntalaisten jokapäiväistä elämää. Kulttuuripalvelut parantavat ihmisten elämänlaatua, tukevat alueen luovuutta, edistävät myönteistä sosiaalista ilmapiiriä ja rakentavat yhteenkuuluvuutta ja paikallista identiteettiä.

Lasten ja nuorten kulttuuripalvelut ja kulttuurikasvatus ovat yksi kehittämisen painopistealueista. Kulttuurikasvatuksen avulla vahvistetaan lasten ja nuorten kulttuurikompetenssia ja hyvinvointia.

### 9.7.2 Nykytilan kuvaus

Muurame on mukana valtakunnallisessa lastenkulttuurikeskusten verkostossa osana seudullista lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuuriaittaa. Kulttuuriaitta saa toimintaansa valtionavustusta. Kulttuuriaitta-yhteistyönä Muuramessa toteutetaan varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelma Kulttuurikarusellia ja perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurikelloa.

Kulttuurikaruselli on Muuramen varhaiskasvatuksen kulttuurikasvatusohjelma, jonka toteuttamisesta vastaavat varhaiskasvatuspalvelut ja kulttuuripalvelut yhdessä. Kulttuurikaruselli pitää sisällään taidetyöpajoja vuosittain kohdennettaville lapsiryhmille, henkilökunnan koulutusta ja erilaisia kulttuuritapahtumia. Henkilökunnan koulutus ja lasten työpajat liittyvät vuosittain vaihtuvaan yhteiseen teemaan.

Kulttuurikarusellin toiminta on osallistujille pääsääntöisesti maksutonta. Kulttuurikarusellin piirissä on henkilöstön koulutuksen ja lasten työpajojen osalta yhteensä noin 400 lasta. Kulttuurikarusellin ohjelmalvelut ovat tarjolla kaikille Muuramen alle kouluikäisille lapsille.

Kulttuurikello on Muuramen peruskoulun tavoitteellisen taide- ja kulttuurikasvatuksen suunnitelma. Kulttuurikellon perusrunko pitää sisällään vuosittaiset taidetyöpajat eri

luokka-asteille, taiteilijavierailuja, koululaiskonsertin ja teatteriesityksiä, elokuvaesityksiä (Hurmos-elokuvafestivaali) ja niihin liittyviä tehtäviä, kirjastovierailuja ja kulttuuriretkiä. Kulttuurikellolle rakennetaan vuosittain ohjelma, joka noudattelee perusrunkoa, mutta elää toimintaympäristön muutosten mukana. Toiminnan piirissä ovat kaikki Muuramen peruskoululaiset, noin 1300 koululaista ja toiminta on heille maksutonta.

Palveluja tuotetaan yhteistoiminnassa opetuspalveluiden, varhaiskasvatus-palveluiden ja kirjastopalveluiden kanssa. Kulttuurikellon ja Kulttuurikarusellin toiminta on vakiintunutta ja osa koulujen ja varhaiskasvatuksen arkea ja vuosisuunnittelua.

Lasten ja nuorten kulttuuripalveluja suunnataan myös perheille. Lasten ja nuorten kulttuuripalveluja tuotetaan myös taiteen perusopetuksessa ja kansalaisopiston kurssitarjonnassa.

## 9.8 Kehittämisehdotukset seuraavalle neljälle vuodelle

### 9.8.1 Strategiset linjaukset

Kulttuuritoimintalain mukaan kunnan tehtävänä on järjestää kunnan asukkaille mahdollisuuksia taiteen perusopetukseen sekä harrastusta tukevaan opetukseen taiteen eri aloilla. Valtakunnallisen lastenkulttuuripoliittisen ohjelman (2014) mukaan lasten ja nuorten kulttuuriset oikeudet tulisi vakiinnuttaa rakenteelliseksi osaksi kaikkia kulttuurin toimintaohjelmia. Ohjelman mukaan ”koulujen opetussuunnitelmiin olisi hyvä kirjata lasten ja nuorten kulttuuriperintöopetus, luovien taitojen harjoittaminen sekä säännölliset kokemukset ja elämykset taiteista ja kulttuuriperinnöstä”.

Muurame on ollut edelläkävijöiden joukossa kulttuurikasvatusohjelmien laadinnassa. Perusopetuksen taide- ja kulttuurikasvatussuunnitelma Kulttuurikello on tehty ja hyväksytty osaksi paikallista opetussuunnitelmaa vuonna 2008. Varhaiskasvatuksen Kulttuurikaruselli rakennettiin vuonna 2009. Valmisteilla olevan opetussuunnitelmatyön yhteydessä olisi tärkeää kirjata Kulttuurikello myös uuteen opetussuunnitelmaan. Kulttuurikaruselli tulisi saada osaksi varhaiskasvatussuunnitelma Vasua.

Kulttuuripalvelujen tarjontaa tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti kulttuuripalvelut - taiteen perusopetus – kansalaisopisto - kolmas sektori – akselilla.

### 9.8.2 Toimenpideohjelma

Toteutetaan Kulttuurikello- ja Kulttuurikaruselli-ohjelmia suunnitelmien ja vakiintuneen käytännön mukaisesti.

Järjestetään perheille mahdollisuuksia kokea yhdessä taide-elämyksiä.

Kehitetään ikäkaaritoimintaa (lapset - vanhuksat).

## 10 Seuranta ja arviointi

Suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi edellyttää lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmän jatkotyöskentelyä. Monialainen yhteistyöryhmä seuraa ja arvioi suunnitelman toteuttamista sekä kokoaa lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvää tietoa.

Seurannan pääasiallinen väline on Hyvinvointikertomus. Hyvinvointikertomusta ja siinä mitattavia asioita kehitetään siten, että se antaa mahdollisimman yhdenmukaisen kuvan hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden kanssa siten, että hyvinvointikertomuksen avulla pystytään aidosti arvioimaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilan kehittymistä.



Kouluterveyskysely, joka toimitetaan joka toinen vuosi, osoittaa, kuinka hyvin suunnitelman tavoitteissa on edetty koululaisten omasta näkökulmasta. Tämä on tärkeä osa seurantaa, koska lastensuojelulaki edellyttää, että palvelujen käyttäjien, eli lasten ja nuorten, ääni saadaan kuuluviin reflektoinnin pohjaksi.

Huomioitavaa on, että suunnitelma ydintavoite on "kolmiomallin" toteuttaminen. Se tarkoittaa laadukkaiden peruspalveluiden sekä varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palveluiden kehittämistä. Hyvät perus- ja ehkäisevät palvelut vähentävät korjaavien palvelujen tarvetta ja vahvistavat hyvinvointia. Suunnitelman toimenpiteet on mitoitettu sen mukaan, mitä puutteita Muuramessa tällä hetkellä on. Niissä kunnissa, joissa painopistettä on siirretty varhaisen tuen suuntaan, on todettu, että malli säästää kustannuksia. Hyvinvoinnin vahvistuessa kaikkia korjaavien palvelujen suunniteltuja resurssien lisäyksiä ei välttämättä tarvita. Suunnitelmaan sisällytetyt uudet vakanssit ovat tarveharkintaisia ja niistä päätetään samalla, kun talousarviota laadittaessa arvioidaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittymistä.

Suunnitelman toteutumisesta on tarkoituksenmukaista tehdä väliarviointi vuonna 2017. Väliarvioinnin laatimisesta vastaa lasten ja nuorten hyvinvointityöryhmä.

## Liitteet

### Liite 1

#### KOULUTERVEYSKYSELY 2013 ILON- JA HUOLENAIHEET

Seuraavassa esitellään tiivistetysti ilon- ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailla sekä lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoilla vuonna 2013. Mukaan on valittu merkittävät kahden viimeisimmän kyselyvuoden välillä ja pidemmällä aikavälillä tapahtuneet muutokset. Muutoksia ei esitetä tärkeysjärjestyksessä. Lisäksi on kerrottu, jos ilmiön esiintyvyys kunnassa on kokonaisluvuksi pyöristettynä nolla prosenttia.

#### Ilon – ja huolenaiheet peruskoulun 8. ja 9. – luokkien oppilailla

##### ILONAIHEET

Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen

- Keskusteluvaikeudet vanhempien kanssa vähentyivät
- Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat vähentyivät
- Koulun fyysiset työolot koettiin paremmiksi
- Kuulluksi tuleminen koulussa lisääntyi
- Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin lisääntyi
- Koettu terveydentila parani
- Aamupalan syöminen arkisin lisääntyi
- Koululounaan syöminen päivittäin lisääntyi
- Hampaiden harjaamistottumukset paranivat
- Liikunnan harrastaminen vapaa-ajalla lisääntyi
- Koulunkäynnin vaikeuksiin saatiin yleisemmin apua

##### HUOLENAIHEET

Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen

- Vanhempien työttömyys lisääntyi
- Opiskeluun liittyvät vaikeudet lisääntyivät
- Päivittäinen tupakointi lisääntyi
- Huumekeilut lisääntyivät
- Koulukuraattorin vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi

#### Ilon- ja huolenaiheet lukion 1. ja 2- vuoden opiskelijoilla

##### ILONAIHEET

Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen

- Vanhempien tupakointi vähentyi
- Vanhemmat tiesivät paremmin lapsensa viikonloppuiltojen viettoapaikan
- Läheisen alkoholin käytön aiheuttamat ongelmat vähentyivät
- Koulutyön määrä koettiin kohtuullisemmaksi
- Opiskeluun liittyvät vaikeudet vähentyivät
- Tietoisuus tavoista vaikuttaa koulun asioihin lisääntyi
- Viikoittain koettu päänsärky vähentyi
- Aamupalan syöminen arkisin lisääntyi
- Koululounaan syöminen päivittäin lisääntyi
- Hampaiden harjaamistottumukset paranivat
- Päivittäinen tupakointi vähentyi
- Huumekeilut vähentyivät

##### HUOLENAIHEET

Muutokset verrattuna edelliseen kyselyvuoteen

- Läheiset ystävyys-suhteet vähentyivät
- Koulutapaturmat lisääntyivät
- Kouluterveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin vaikeammaksi

- Koulukuraattorin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi
- Koulupsykologin vastaanotolle pääsy koettiin helpommaksi

Muutokset pidemmällä aikavälillä

- Aamupalan syöminen arkisin lisääntyi

## Liite 2

### Muuramen kouluterveydenhuollon perusopetuksen tilastoja 1.6.2013 – 23.5.2014 (Lukuvuosi 2013 - 2014)

Muuramessa 3 kouluterveydenhoitaja

Perusopetuksen oppilasmäärä 1303 kpl

Käyntejä yhteensä 3278 kpl

Kolme tärkeintä käyntiryhmää:

<b>1. Terveystarkastukset</b>	<b>1359 kpl</b>
1. Määräaikainen	836 kpl
2. Laaja	445 kpl
3. Yksilöll.tarpeen muk.	78 kpl

<b>2. Lääkitys ja rokotus</b>	<b>701 kpl</b>
1. rokotus	585 kpl
2. lääkkeenanto	116 kpl

<b>3. Neuvonta ja ohjaus</b>	<b>755 kpl</b>
------------------------------	----------------

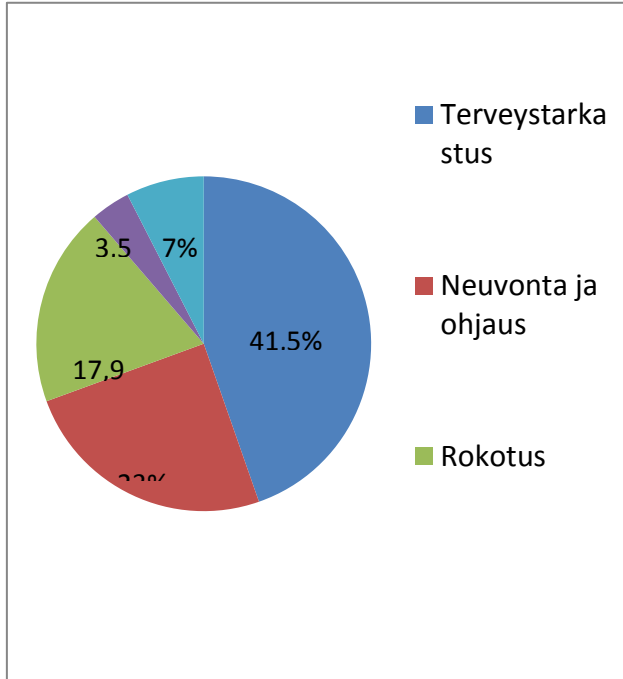
(merkittävimmät)

1. yleinen terveysneuvonta 633 kpl
2. kasvuun ja kehitykseen liittyvä neuvonta ja ohjaus 87 kpl
3. Psykososiaalinen neuvonta ja ohjaus 12 kpl

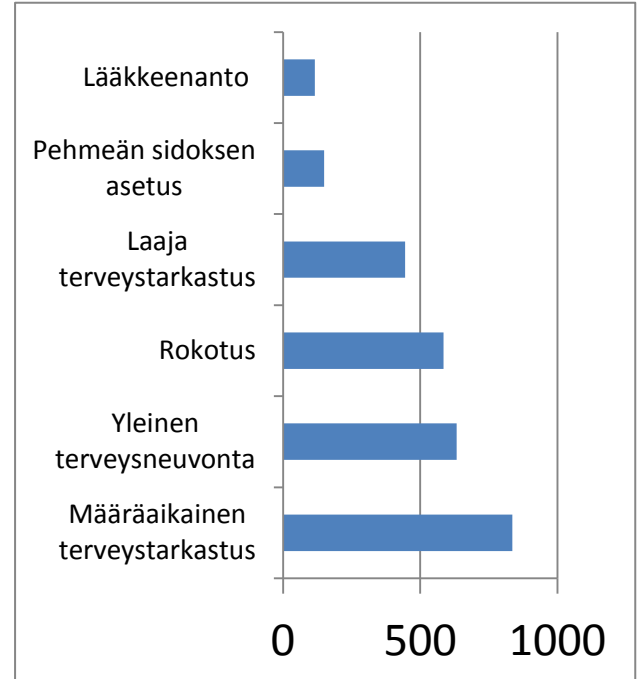
# Kouluterveydenhuollon käyntien jakauma lukuvuonna 2013-2014

Käyntejä yhteensä 3278 kpl

Prosentuaalinen jakauma



Yleisimmät käyntisyyt



## Liite 3

### LASTENSUOJELUN TILASTOTIETOA 2010 – 2013

	2010	2011	2012	2013
Lastensuojeluilmoitukset	160	181	209	237
Ls-tarpeen kartoitukset	76	88	96	92
<b>Avohuollon tukitoimet/lapsia</b>	209	187	381	204
<b>Koulukuraattoriyö/lapsia</b>	126	159	180	263
<b>Perhetyön perheet</b>	37	34	38	36
<b>Lapsiperheiden kotipalvelu</b>	27	30	38	25
- palvelusetelit	5	15	16	14
<b>Kiireellisiä sijoituksia</b>	5	16	14	4
<b>Avohuollon sijoituksia/lapsia</b>	9	9	11	10
<b>Uusia huostaanottoja</b>	6	2	2	0
<b>Lapsia huostassa 31.12.</b>	14	11	6	5
<b>Lapsiperheiden toimeentulotuki</b>				
- perheitä	75	72	73	64
<b>Jälkihuoltoonuooret</b>	13	14	14	18
<b>Tutkintapyynnöt poliisille</b>	2	1	9	9

**SOTKANET tietokanta**

	<b>2010</b>	<b>2011</b>	<b>2012</b>	<b>2013</b>
0-17 v lapset, joista on tehty lastensuojeluilmoitus, % vastaavanikäisestä väestöstä	4,8	4,1	4,6	4,7
Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0-17 v vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	8,1	7,0	11,3	8,0
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0-17 v, % vastaavanikäisestä väestöstä	0,8	0,8	0,5	0,5

**HENKILÖSTÖRESURSSIT 2010 - 2013**

<b>Sosiaalityöntekijät</b>	3
<b>Perheohjaajat</b>	2
<b>Kotihoidon työntekijä</b>	1
<b>Koulukuraattori</b>	1
<b>Psykologit</b>	2
<b>Sosiaalityön johtaja-lastenvalvoja</b>	1

## **Lähteet**

Kivimäki H., Luopa P., Nipuli S., Vilkki S., Jokela J., Laukkarinen E. & Paananen R. Koulu-terveyskysely 2013, Muuramen kuntaraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2013.

Kouluterveyskyselyn tulokset

Käypä hoito – suositus, kariesin hallinta. Duodecim, 2014.

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (380/2009). Sosiaali- ja terveysministeriö, 2011.

## **Kannen kuva**

Muuramen kuvataidekoulu: Peppi Tirkkonen